GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUŠTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR ŠINKOVEC

Leto V
ŠT. 25
27. VI. 1967

75

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Potrebna je stalna dejavnost

Pretekli teden se je spet sestal na izredno sejo republiški koordinacijski odbor za pomoč vietnamskemu ljudstvu. Zaradi izraelskega napada na arabske države, ki je povzročil strahotne težave mnogim stotisočem ljudem, je odbor sklenil razširiti svojo dejavnost in skrbeti tudi za pomoč Arabcem. Zato se je tudi preimenoval v »republiški koordinacijski odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije«.

Prejšnji tekoči račun odbora za pomoč vietnamskemu ljudstvu je zdaj postal tudi račun odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije. Zato naj posamezniki, ustanove, podjetja in organizacije še nadalje pošiljajo svoje prispevke na tekoči račun št. 505-746-4-75 kot doslej, nakazila za pomoč v materialu pa zbiralnemu centru v Ljubljani, Mirje 19. Darovalci pa lahko naznačijo, komu želijo, naj se izroči njihov prispevek, ali za Vietnam ali za ZAR.

Zaradi uspešnejšega zbiranja bodo v kratkem tudi natisnili za 500.000 novih dinarjev bonov po 1 novi dinar za pomoč žrtvam imperialistične agresije.

Že pred časom je uredništvo študentovskega lista »Tribuna« odprlo posebni račun za zbiranje sredstev za pomoč Russellovemu sodišču. Ta akcija pa je samo ena izmed oblik boja proti agresiji. Da ne bi bilo razdrobljenosti v akciji, so sklenili, da bodo odslej tudi sredstva za pomoč temu sodišču zbirali na enotnem tekočem računu. Kar pa so doslej že zbrali sredstev na tekočem računu, ki ga je odprlo uredništvo »Tribune«, jih bodo uporabili za izdajo knjige z dokumenti s sojenja v Stockholmu. Med drugim se je znani pisatelj in filozof Sartre obvezal, da bo preko tekočega računa »Tribune« v ta namen prispeval vse honorarje, ki jih bo dobil ali pa jih je že za izdaje svojih del v Jugoslaviji.

Glede zbiranja krvi pa je odbor v zadnjem času naletel na nekakšno nerazumevanje pri posameznikih in delu organizacij. Ti so namreč mnenja, naj bi najprej skrbeli za domače potrebe po krvi in plazmi. Tako gledanje je kratkovidno, ker je človeška solidarnost s pomoči potrebnimi močan mobilizacijski element tudi za nadaljnje akcije.

Nazadnje so člani odbora poudarili, da ima zbiranje pomoči za žrtve imperialistične agresije ne samo materialni, ampak tudi moralni in politični pomen. Pomoč je plebiscit naših ljudi, zato naj bodo sklepi o prispevkih resnično odraz njihovega hotenja in človeških čustev do pomoči potrebnih.

Zato naj bi tudi časopisi več poročali o tem, koliko je kdo prispeval in koliko je že nabranega.

MP

Z OSME SEJE CENTRALNEGA KOMITEJA ZK SLOVENIJE

Naša stališča ne dopuščajo ribarjenja v kalnem

Minuli teden je bila osma seja centralnega komiteja ZK Slovenije. Na dnevnem redu je bil govor Borisa Ziherla ob 25. obletnici smrti Toneta Tomšiča, referat Mitje Ribičiča o aktualnih zunanjepolitičnih dogodkih in referat sekretarja izvršnega komiteja CK ZKS Franca Popita o Zvezi komunistov kot sodobno organizirani idejno politični sili. — Objavljamo del referata Mitje Ribičiča, ki je spričo položaja po izraelski agresiji na ZAR še posebno aktualen.

Naša dežela, Tito in vlada so reagirali med prvimi v svetu. Naš glas se je slišal dve uri po tistem, ko je Izrael z bliskovito vojaško akcijo odprl sinajski pekel. Jugoslovansko stališče je bilo čisto, jasno in nedvoumno. V tem je tudi njegov izredni pomen, ker je prvi združil in usmeril aktivnost vseh progresivnih, miroljubnih in socialističnih sil pri nas in v svetu. V našem stališču ni bilo nobene preračunanosti na tak ali drugačen potek dogodkov, v njem ni bilo nobenih predsodkov in zbeganosti. To stališče ni dopuščalo, da bi kdo lahko ribaril v kalnem, da bi nas speljal na stranpota in v filozofiranje o nepomembnih vprašanjih glede pravilnosti take ali drugačne poteze v taktiki napadenih, niti takega ali drugačnega opravičila za vojaško akcijo napadalca. Samo tako trdno in brezkompromisno stališče je lahko postalo izhodišče za široko aktivizacijo vseh naprednih, miroljubnih sil, da bi ustavili vojno. To stališče je dobilo podporo doma in v svetu. Njegov vpliv je bilo čutiti v politični in diplomatski aktivnosti nevezanih dežel, v izredno pomembni široki diplomatski in tenkočutni politični dejavnosti neodvisne Indije, uveljavili smo ga brez težav na sestanku in v izjavi šestih socialističnih držav v Moskvi in bilo je tudi izrednega pomena za zahodno Evropo, čeprav ga v prvi fazi vojne na Bližnjem vzhodu ni sprejela z razumevanjem. Seveda je bila zavzetost Jugoslavije najbolj pomembna za arabske države, za pozicijo Naserja, za politično trdnost in stabilnost režimov v arabskih državah.

Pomen angažiranosti poudarjam zato, ker imamo na terenu pomisleke, da smo se prehitro in preveč zavezali in zapletli v arabsko-izraelski konflikt ter da s tem odstopamo od načel nevezanosti in koeksistence. To kaže na nerazumevanje politike aktivne koeksistence. Nevzdržna je miselnost, da bi se nevezana dežela ne smela angažirati oziroma ne bi smela sprejeti identičnih stališč z vezanimi deželami, češ da bi jo to vezalo na blokovske pozicije. Prav tako je nepravilno tudi pojmovanje vloge nevezanosti kot nekakega »tretjega bloka«, ki bi se lahko povezal samo med seboj. Resnična razmerja sil v svetu niso geografsko in statično postavljena. Nevezanost daje Jugoslaviji večji manevrski prostor in večjo svobodo akcije pri združevanju socialističnih in miroljubnih sil. Temeljna smer jugoslovanske zunanje politike aktivne koeksistence je v tem, da v vsaki konkretni situaciji in akciji čim širše združuje napredne, socialistične, miroljubne sile v svetu. Ta politika danes ni samo domena dežel zunaj blokov, pač pa si je priborila domovinsko pravico tudi znotraj obeh taborov. To daje politiki nevezanosti danes nove možnosti za premagovanje blokovske zaprtosti nasploh in vpliva velikih v blokih posebej, obenem pa preprečuje, da bi tako imenovani »tretji svet« na eni strani predstavljal rezervat za lovišče imperialističnih sil, na drugi strani pa s svojo prisotnostjo preprečuje škodljivi kitajski ultraradikalni avanturizem v gospodarsko nerazvitem svetu.

Naslednji pomislek, ki ga srečujemo na terenu, je v tem, da bomo z našimi ukrepi, z angažiranostjo, z energično materialno in moralno pomočjo arabskemu svetu priklicali »hudiča« tudi k nam. Zelo odločno se moramo upreti taki miselnosti, ki jo zahodna propaganda zelo skrbno neguje z raznimi teorijami o »evropskem miru«, o »parcjalni koeksistenci« in podobno. Te teze koristijo najnovejši uradni ameriški natovski strategiji »posrednega nastopanja«. Brezbrižnost in neodločnost sveta in Evrope do Vietnama, do pučev v Afriki in drugod, je v mnogočem pripomogla, da se je imperialistična ofenziva tako razširila in prišla do Sredozemlja, do Grčije in v območje evropskih gospodarskih in političnih interesov. Mir je nedeljiv in na vsakem koraku in v vsakem območju se moramo postavljati po robu pritisku, nenehno moramo ožiti imperialistične baze in krepiti instrumente miroljubnega reševanja zapletov, uveljavljati avtoriteto in ugled OZN in spoštovanje suverenosti tudi malih, gospodarsko nerazvitih držav. Naj-

(Nadaljevanje na 3. strani)

V IMENU HUMANOSTI

Vojna na Bližnjem vzhodu je strahovito prizadela nešteto arabskih družin. Na tisoče in tisoče ljudi, ki so doslej živeli mirno družinsko življenje, je moralo nemudoma povezati najnujnejše stvari v cule in bežati pred fanatičnimi, do zob oboroženimi izraelskimi vojaki.

Milijonu starih beguncev — tistih iz prvih in nadaljnjih let izraelske države — se pridružuje velikanska množica novih. Bregovi Jordana so bili redkokdaj v zgodovini priča tako pretresljivih prizorov: starci in matere z otroki v naročju bredejo reko in hitijo na drugi breg, da si rešijo vsaj golo življenje. V očeh jim sije strah pred napalmom, pred ognjem, pred svinčenkami iz avtomatskega orožja...

Spomnimo se, kako je bilo pri nas med drugo svetovno vojno, ko je moralo prav tako na tisoče in tisoče družin zapustiti domove.

Dnevi ko so gorele naše vasi in so fašistični rablji gonili naše ljudi v taborišča, so nam ostali v bridkem, neizbrisnem spominu. Kdor je le mogel, je bežal v gozd ali kamorkoli, da le ne bi živel v suženjstvu, da bi si le rešil življenje. Prav tako so te dni bežali arabski prebivalci krajev, ki jih je zavzela izraelska vojska.

Nad arabskimi družinami, ki so morale zbežati, vise grozljiva vprašanja: Kakšna usoda jih čaka? Kdaj bo konec njihovega trpljenja? Kdo jim bo pomagal? Vsi ljudje so jim dolžni pomagati. Tudi mi! V imenu humanosti in pravice do življenja!

Podpreti smo dolžni vse, ki jim je prizadela agresija. Pomislimo, kako bi bilo, če bi kaj takega zadelo nas.

Pregovor pravi, da prijatelja spoznaš v stiski. Pokažimo arabskim ljudem, da smo jim res prijatelji! *F. Š.*

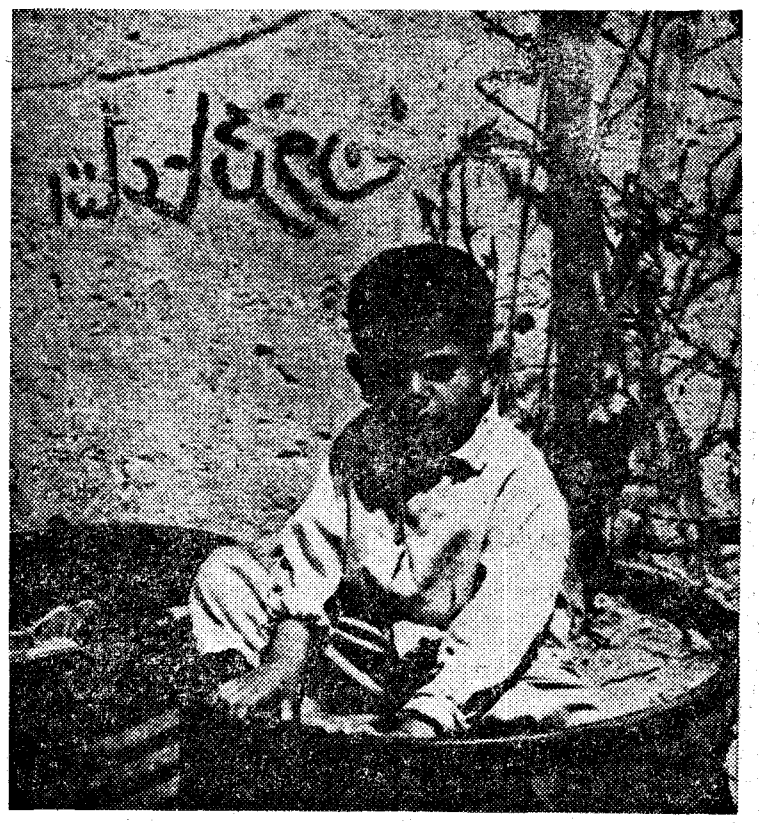

EDEN IZMED NEŠTETIH ARABSKIH OTROK V IZGNANSTVU. NAPIS NA STENI POMENI: HOČEMO DOMOV

NANOS VABI

V nedeljo, 2. julija bo pred grobnico padlih borcev na Nanosu pri Abramovih velika, tradicionalna prireditev, namenjena počastitvi dneva borca. Pričetek proslave bo ob 9. uri.

Na proslavo s pestrim programom, ki bo obenem partizansko srečanje, vabimo poleg borcev in aktivistov tudi mladino in drugo prebivalstvo. Posebno si želimo srečanja z borci Bazoviške in IV. prekomorske brigade, ki imata domicil v občini Ajdovščina.

Na predvečer bodo na Nanosu zagoreli kresovi, ob tabornem ognju pa bodo borci pripovedovali mladini svoje doživljaje.

Cesta na Nanos bo enosmerna, in sicer iz Podnanosa na Nanos in z Nanosa na Sanabor.

V primeru slabega vremena bo proslava 4. julija.

Odbor

Besede in dejanja

Hotel prodajajo

Delavski svet gostinskega podjetja »Črnogorsko Primorje« je sklenil prodati hotel »Agava«, ki je eden najmodernejših na Južnem Jadranu. Vzrok: nerentabilnost hotela, ki je nastopila zaradi prekoračenja investicij med gradnjo. »Agava« je sprejel prve goste lani in že »prislužil« 57 milijonov starih din izgube. Toliko izgube planirajo tudi za letos. Hotel prodajajo za nekaj več kot milijardo starih dinarjev.

Borba — 21. VI. 1967

Jih ne zanima

Te dni je bil v zvezni gospodarski zbornici sklican plenum skupine podjetij za promet z elektroakustičnimi in električnimi gospodinjskimi aparati.

Plenuma ni bilo. Pojavilo se je 16 zastopnikov, biti pa bi jih moralo najmanj 25.

Na dnevnem redu je bilo med drugim tudi vprašatnje neekonomskega zniževanja cen v trgovski mreži. Kakor pravijo podjetja te skupine, povzroča to precejšnje motnje na tržišču.

TT — 18. VI. 1967

Kje dobiti zaposlitev?

Analize o gibanju delovne sile pravijo, da je bilo lani iz družbenega kmetijstva in gozdarstva odpuščenih 28.000 delavcev, iz industrije in rudarstva 15.000, iz sekundarnih dejavnosti 48.000. Zavodi za zaposlovanje v vsej državi vodijo evidenco 258.000 ljudi, ki iščejo zaposlitev; med njimi jih je 17.000 z visoko, višjo ali srednjo izobrazbo.

VUS — 21. VI. 1967

Več traktorjev

Informacija o stanju mehanizacije, dana v poročilu Zveznega zavoda za statistiko in primerjavo o številu traktorjev na koncu leta 1960 in v začetku leta 1967, kaže pomembno povečanje. Medtem ko je bilo konec leta 1960 v državi 35.7[illegible] traktorjev, se je to število pozneje povečalo za 15.000 in se povzpelo na 50.965.

Ta nagla sprememba je predvsem posledica spremembe pojmovanja o pomenu sodobne obdelave zemlje za dosego resnih poslovnih rezultatov.

Gospodarski vestnik — 16. VI. 1967

ZK je odgovorna za oblast delovnega ljudstva

Zveza komunistov je v sodobnih pogojih boja za socializem še vedno — nič manj kot je to bila včeraj — instrument revolucionarne oblasti delavskega razreda. Neposredno je odgovorna za oblast delovnega ljudstva, za stabilnost političnega sistema, za varstvo revolucionarnih pridobitev, za bratstvo in enotnost, za čuvanje neodvisnosti in suverenosti države in za prevzemanje vseh ukrepov, da se s pomočjo in angažiranjem delovnih ljudi in vseh miroljubnih in socialističnih sil v svetu zavarujejo delo, življenje in nemotena gospodarska in kulturna rast socialistične skupnosti jugoslovanskih narodov, pa tudi krepijo sile miru in politike aktivne koeksistence v svetu.

Franc Popit na 8. seji CK ZKS 20. VI. 1967

Več prihranimo kot potrošimo

Jugoslavija je prvič dosegla višjo vsoto hranilnih vlog kot potrošniških posojil. To je nedvomno razveseljivo. 10. junija so imeli v Sloveniji (brez poštnih vlog) 87 milijard starih dinarjev poštnih vlog in samo 37 milijard potrošniških posojil.

Ljubljanski dnevnik — 17. VI. 1967

Kapital usmerjati v izvoz

V proizvodno-finančnem sodelovanju z inozemstvom ne poudarjamo pritegovanja kapitala, temveč vnašanje nove, moderne tehnologije, tujih izkušenj, inženiringa ter uresničevanje možnosti za boljšo prodajo naših proizvodov na tujem tržišču. Zato si zastavljamo cilj, da tuji kapital usmerjamo v uspešne izvozne veje gospodarstva ter da si olajšamo prodor na tuja tržišča ter si izboljšamo plačilno bilanco.

Janko Smole na zasedanju odbora za industrijo ZIS

Sladki zaslužki

Zaradi izredno nizke cene sladkorja na svetovnem tržišču je bilo odločeno, da se poleg velikih zalog sladkorja domače proizvodnje tudi uvozi znatne količine. Sladkor so v tujini poleg Zvezne direkcije za prehrano mogla kupovati tudi podjetja, vendar le pod pogojem, da ga porabijo kot reprodukcijski material. Zaradi visoke razlike v ceni med uvoženim in domačim sladkorjem, ki znaša 112 starih din pri kilogramu, so mnoga podjetja v dogovoru s trgovino prodajala tuji sladkor v široki potrošnji.

Borba — 23. VI. 1967

Občanovi zapiski

Bilo je nedeljskega popoldneva, med gorami in gozdovi. Lepa cesta, ki jo je že pred leti naredilo gozdno gospodarstvo, se je končala. Vedel sem, da bom dalje do planinske koče moral peljati po kolovozu, čez drn in strn. Moj strah je bil upravičen. Več let je minilo, kar sem bil zadnjič v tem kraju, zadnjega kilometra ceste pa še vedno niso uredili.

Toda za ovinkom sem zagledal skupino mož z lopatami v rokah. Ali me oči ne varajo, ali se piše leto 1967 ali pa 194... Takrat so bile take skupine mož, žena in tudi otrok po cestah, gradbiščih, ruševinah in marsikje drugje skoraj vsakdanji pojav. Imenovali smo jih udarniško ali prostovoljno delo, pa tudi nekoliko aktivistično »delovna akcija«. Pozneje so te zadeve postale vedno bolj redke. Navadili smo se, da mora vsakdo dobiti za svoje delo plačilo. Zahtevali smo ga od občine, republike, podjetja ali ustanove, če ga nismo dobili, smo udrihali čez oblast, ki ne kaže razumevanja do upravičenih zahtev.

Pozneje, ko sem sedel pri koči in ko je začelo deževati, so prišli tja vedrit tudi možje z lopatami. Zapletel sem se z njimi v pogovor, nekaj sem jih tudi poznal. Lovci so bili, člani družine »Jelovica« iz Radovljice. Predsednik je narodni heroj Anton Dežman-Tonček, tajnik Martin Prešern.

»Za prevoz peska bomo plačali, drugo pa bomo napravili sami,« so mi dejali ne brez ponosa. »Do zdaj smo uredili kočo in mnogo drugega. Talež je postal že pred vojno zbirališče izletnikov, pa tudi shajališče komunistov. Zdaj postaja priljubljena postaja tujih in domačih turistov v tem delu Jelovice. Le cesta ga pihne, zato jo bomo uredili, poravnali in zasuli...«

Pa še in še... V lovski družini je nad 70 odstotkov članov ZB, drugi so mladi. Tudi ti se ne branijo dela za skupnost. Komunisti, ki so že pred vojno hodili na Jelovico, so zdaj izkušeni lovci in kot taki

Lovci na prostovoljnem delu

zbirajo okoli sebe mladino. Nekoč niso smeli niti misliti, da bi lovili, saj je bil tedaj lov le pravica bogatašev.

Nazadnje mi je nekdo dejal, ko sem rekel, kako mi je všeč, da vidim nekoga pri prostovoljnem, neplačanem delu:

»Povej mi, tovariš, katera druga organizacija razen nas lovcev s številnimi člani, ki so bili borci, je v sedanjem času sposobna organizirati prostovoljno delo, ki se ga je udeležilo nad polovico članov, drugi pa so prispevali svoj delež v denarju?«

Tako je treba! Kaj bičakali, kdaj bomo dobili denar? Raje si zasukajmo rokave in naredimo sami, tako kot smo nekoč že delali!

M. P.

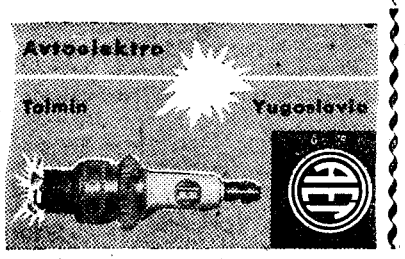

Predsednik Kameruna v Jugoslaviji. — V Jugoslaviji je bil na štiridnevnem uradnem obisku predsednik Kameruna Hajd Ahmadou Ahidjo. Uglednega gosta je na puljskem letališču sprejel in pozdravil predsednik SFRJ Tito. Predsednika sta izmenjala mnenja o aktualnih mednarodnih problemih kakor tudi o vprašanjih dvostranskega sodelovanja. Kamerunski predsednik je obiskal tudi Slovenijo.

Razgovor Tito — Podgorni. — Predsednik prezidija vrhovnega sovjeta ZSSR Nikolaj Podgorni se je na poti iz Moskve v Kairo za en dan ustavil v Jugoslaviji. Na Brionih se je prisrčno in odkrito pogovarjal s predsednikom SFRJ Titom. Pogovori so se nanašali na položaj na Srednjem vzhodu v luči zadnjih dogodkov ter na druga vprašanja.

Okrepitev ekonomskega sodelovanja s ČSSR. — V Pragi se je končalo 4. zasedanje jugoslovansko-češkoslovaškega odbora za gospodarsko sodelovanje. Odbor je ugotovil, da so od 3. zasedanja dosegli pomembne rezultate v izmenjavi blaga in storitev, pri uresničevanju sporazuma o sodelovanju v črni in barvasti metalurgiji in v znanstveno-tehničnem sodelovanju.

V žarišču dogodkov

Obnovitev trgovinskih pogajanj z Italijo. — V kratkem se bodo obnovila trgovinska pogajanja med Jugoslavijo in Italijo, ki jih je italijanska delegacija enostransko pretrgala januarja letos. Obnovitev pogajanj sovpada z raznimi pobudami na gospodarskem področju: pripravlja se analiza poslov na temelju posebnih kreditov za industrijsko kooperacijo in sestanek mešanega odbora za tehnično sodelovanje.

Varren na obisku v SFRJ. — V Beograd je prispel na petdnevni uradni obisk predsednik vrhovnega sodišča ZDA Earl Warren. V naši državi je že imel nekaj srečanj s predstavniki našega političnega, kulturnega in javnega življenja. Takoj po prihodu v Beograd ga je sprejel tudi predsednik ustavnega sodišča Jugoslavije Blažo Jovanović, na srečanju pa so bili še Ilija Došen, Josip Brnčič in drugi.

26-letnica napada na Sovzetsko zvezo. — V Moskvi in drugih večjih mestih v Sovjetski zvezi so z vojaško parado in drugimi manifestacijami počastili spomin na 22. junij 1941, ko je Hitler napadel Sovejetsko zvezo. Tistega usodnega dne ob treh zjutraj je 8 tisoč nemški topov, razporejenih od Baltika do Črnega morja, pričelo najbolj pošastno in krvavo vojno človeštva.

Plenum CK KP SZ. — Zaradi izrednih dogodkov na mednarodni ravni je bila prva točka sestanka posvečena izraelski agresiji in položaju na Srednjem vzhodu, o čemer je poročal prvi sekretar CK KP SZ Leonid Brežnjev. Šele na drugem mestu so bila letošnja oktobrska gesla. Plenum je tudi sankcioniral nekatere že veljavne personalne spremembe v najvišjih državnih funkcijah.

Srečanje Kosigin — Johanson. — V petek in nedeljo sta se v Glassboru srečala in pogovarjala ameriški predsednik Lyndon Johnson in sovjetski premier Kosigin. Pogovarjala sta se o mnogih svetovnih problemih, od krize na Srednjem vzhodu do vietnamskega vprašanja, pa od odnosov Vzhod — Zahod do problema razorožitve.

Razgovor de Gaulle — Wilson. — V Versaillesu so bili uradni francosko-britanski pogovori med predsednikoma de Gaullom in premierom Wilsonom, ki sta govorila predvsem o položaju na Srednjem vzhodu, o vojni v Vietnamu in o vključitvi Britanije v EGS. O krizi na Srednjem vzhodu sta državnika izrazila, da jima je mnogo do tega, da bi miroljubno uredili krizo, tako v političnem kot v gospodarskem pogledu.

Nova vlada ZAR. — V Kairu so objavili sestavo nove vlade. Njen predsednik je Abdel Gamal Naser. Podpredsednika sta Zekerija Mohiedin in Husein el Šafei, Ali Sabri je poleg funkcije podpredsednika vlade dobil tudi resor lokalne uprave, dosedanji premier Mohamed Soliman je podpredsednik vlade in minister za industrijo, električno energijo in Asuanski jez. Mohamed Riad je obdržal zunanje ministrstvo.

Južnoarabska federacija bo svobodna leta 1968. — Velika Britanija je določila 9. januar 1968 kot datum, ko bo Južnoarabska federacija postala neodvisna. Vlada bo ukinila prepoved »fronte nacionalne osvoboditve«, nacionalističn eorganizacije v Adenu. Britanski načrt predvideva med drugim prisotnost močnih britanskih pomorskih in letalskih sil v ozemeljskih vodah Adena.

Teze k 50 letnici oktobrske revolucije. — Osrednji sovjetski dnevniki so objavili »teze k 50-letnici velike oktobrske socialistične revolucije«, sprejete na zadnjem plenumu CK KP SZ. Teze so prerez in politična ocena dobe in okoliščin, v katerih se je razvijala sovjetska država vse do danes ter predstavljajo program osnovnih stališč sovjetskega vodstva do osnovnih notranjih in zunanjih političnih problemov.

Obvestilo preživelim borcem Dolenjskega odreda

Dolenjski odred bo v soboto, dne 1. julija dobil domicil na Grosupljem. Ob tej priliki bo glavna svečanost dopoldne ob 10. uri na Grosupljem, kjer se bo zbrala večina preživelih odredovcev. Zbor odreda bo ob 9. uri pred zgradbo upravne skupščine občine. Po končani svečanosti bo odhod na Polževo pri Višnji gori, kjer bo tovariško srečanje.

Odbor za pripravo proslave je že poslal vabila vsem tistim odredovcem, katerih naslove ima. To obvestilo še posebej velja za tiste odredovce, za katere odbor nima naslovov in zaradi tega niso prejeli vabil po pošti.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Večer Marjana Kozine

Zavod za pedagoško službo Dolenjske in Zavod za kulturno dejavnost v Novem mestu sta v počastitev prve obletnice smrti partizanskega komponista Marjana Kozine priredila v dvorani Kulturnega doma v Novem mestu lepo uspelo glasbeno prireditev. O plodni življenjski poti Marjana Kozine je spregovoril ravnatelj novomeškega muzeja profesor Jarc. Potem ko je sopranistka ljubljanske Opere Vilma Bukovčeva zapela Kozinovo »Pomladno«, je nastopil pionirski pevski zbor osemletke iz Trebnjega, ki se je predstavil s Pirnikovo »Tovariš Tito« in dodal še nekaj umetnih otroških pesmi. Program sta prijetno osvežila še duet osemletke iz Črnomlja ter klavirski duet iz Novega mesta. S težjimi mladinskimi skladbami se je predstavil mešani pionirski zbor iz Šentjerneja.

V drugem delu se je pomerilo kar 14 tričlanskih mladinskih ekip iz Metlike, Črnomlja, Trebnjega in Novega mesta; vse ekipe so se izkazale pri poznavanju skladb iz domače in svetovne literature, pa tudi mnogo so vedele povedati iz življenja in dela komponistov. V tretjem delu sta operna pevca Vilma Bukovčeva in Ladko Korošec zapela navnušenim poslušalcem več arij iz znanih oper. Nato so nastopili še mladinci iz Dragatuša ter zapeli in zaplesali nekaj svojih pesmi in kol. Direktor Zavoda za pedagoško službo Slavko Vute je ob zaključku vsem nastopajočim razdelil knjižna darila.

Mladina je bila s prireditvijo zelo zadovoljna. Odslej bo vsako leto počastila spomin na svojega glasbenika in partizana Marjana Kozino. Prirediteljem večera Marjana Kozine predlagamo, naj bi priredili tudi tekmovanje za Kozinovo značko.

Marjan Tràtar-Učo

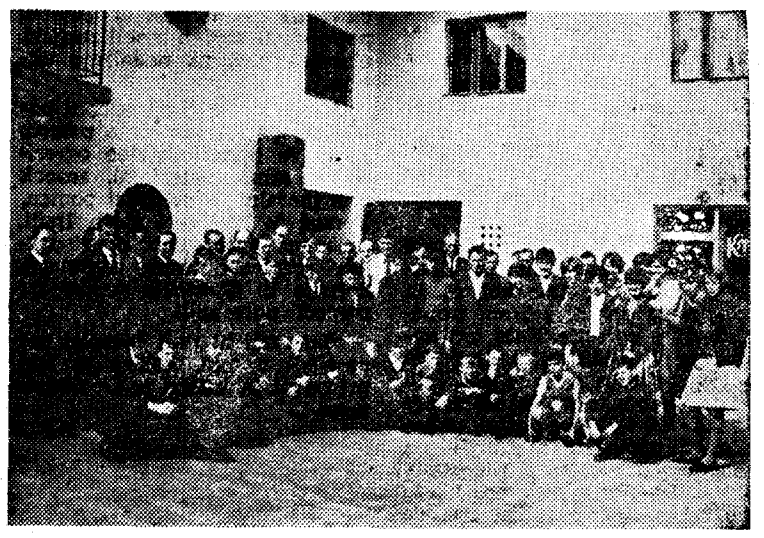

Razvitje prapora na Poljanah

Nedavno je združenje borcev NOV »24 talcev« na Poljanah v Ljubljani razvilo svoj prapor. V avli osnovne šole narodnega heroja Toneta Tomšiča se je na svečanosti zbralo okrog sto nekdanjih borcev in drugih občanov, med njimi 27 spomeničarjev in dva španska borca. Prapor združenja je razvil direktor poljanske gimnazije Franček Bohanec. Poljanska gimnazija, ki je prevzela pokroviteljstvo nad praporom, ima za seboj že 60-letno revolucionarno preteklost; pred drugo svetovno vojno so v njenih šolskih klopeh sedeli Tone Tomšič, Boris Kidrič, Boris in Sergej Kraigher, Boris Ziherl in drugi dijaki, ki so kot skojevci in kasneje člani KPJ širili revolucionarne ideje med mladino in delavstvom na Poljanah in izven njih. Posebno doživetje na proslavi je bil govor Borisa Ziherla, ki je z živo besedo posegel v čase predvojnih revolucionarnih Poljan. Na proslavi je sodeloval tudi Partizanski invalidski pevski zbor z godbo.LM. Po svečanosti so se udeleženci napotili v prostore Ljudske kuhinje na tovariško srečanje.

ZROP iz Velikih Lašč sodeluje z mladino

Člani ZROP iz Velikih Lašč nam pišejo, da so zelo zadovoljni s sodelovanjem mladine pri svojem strokovnem izpopolnjevanju. Predavanja, ki so bila predvidena za prvo polletje, in sicer o Vietnamu, roški ofenzivi in PHZ službi, so se namreč udeležili tudi mladi iz višjih razredov osnovne šole. Mimo tega so člani ZROP po programu izvedli tudi orientacijski pohod. Pri izpopolnjevanju so tesno povezani z ribniškim garnizonom. Organizacija se je tudi lotila zbiralne akcije pomoči za vietnamsko ljudstvo in zabeležila lepe uspehe. Posebej določena personalna komisija je že proučila delovanje vsakega člana in kjer je bilo potrebno predlagala napredovanje v višji vojaški čin.

Praznovanje 4. julija v Radgoni

V Gornji Radgoni se že sedaj pripravljajo na praznovanje 4. julija, dneva borca. Takrat namreč nameravajo odkriti spominsko ploščo, na katero bo vklesanih sto imen žrtev fašističnega nasilja in na tem območju padlih partizanov.

Slovesno odkritje plošče bo 4. julija ob deveti uri v muzeju. Ob tej priložnosti bo govoril Franc Leskošek-Luka. Nastopili pa bodo pionirji recitatorji ter oktet gasilskega društva in godba na pihala.

Ob tej priliki se bodo sešli udeleženci NOB s sorodniki žrtev fašističnega nasilja in borci za severno mejo leta 1918/19. Skupni shod bo po slavnosti na gornjeradgonskem gradu.

Krajevne organizacije ZZB NOV občine pa nameravajo za ta dan okrasiti vse grobove in spominske plošče padlih partizanov in žrtev fašističnega nasilja.

Torej se bodo ta dan temeljito spomnili vseh tistih, ki so med NOB žrtvovali svoje življenje.

F. Klemenčič

Obvestilo

Športno društvo Invalid Ljubljana, Malenškova 1 organizira veliko vrtno veselico s plesom in srečolovom dne 2. julija 1967 ob 15. uri v prostorih kluba Invalid, ob vsakem vremenu.

Igrajo »Veseli tekstilci«. Bife kluba Invalid bo nudil po zmernih cenah jedačo in pijačo.

Za obisk se priporočajo ljubljanski invalidi-športniki!

Srečanje športnikov — invalidov v Novi Gorici

Športniki-invalidi iz Nove Gorice so v počastitev prevzema pokroviteljstva nad kurirji in vezisti 18. junija priredili kegljaško in balinarsko srečanje, na katerem so sodelovale ekipe iz Šempasa, Oseka, Prvačipe, Deskel, Ljubljane in Nove Gorice. V kegljanju sta se pomerili ekipi iz Ljubljane in Nove Gorice v dveh borbenih partijah ter se razšli z neodločenim izidom. Balinarji — prišlo je 6 ekip — so tekmovali na štiristeznem balinišču, ki sodi med tehnično najboljše v Sloveniji. Zadnja tekma naj bi odločila o zmagovalcu, vendar so tekmovanje prej končali zaradi hudega naliva. Prireditelj je ljubljanskim invalidom izročil plaketo »Most na Soči«. Športniki-invalidi iz Nove Gorice so nam zaupali, da bodo priredili športno srečanje invalidov iz vse Slovenije, ki naj bi bilo nekje v Goriških Brdih septembra letos.

V. Bovcon

Uspešneje kot lani

Komisija za ZROP pri občinski zvezi združenj borcev Lenart je pred nedavnim uspešno zaključila letošnje šolsko leto. Letos so izvedli 36 ur predavanj s področja vojaških zadev. Zaključek pa so napravili z orientacijskim pohodom, v katerem je sodelovalo 74 oseb in je uspel zelo dobro. Kot najboljši posamezniki na tem pohodu so bili Tinko Vovk, Janko Banič in Adolf Ferk.

Ob koncu pohoda so se rezervni oficirji in podoficirji lenarške občine zbrali pri partizanskem golažu in obujali spomine na opravljeno delo. Navzoči so bili tudi predstavniki JLA in občinske skupščine.

Poleg omenjenega je letos organizirala komisija za ZROP v Lenartu razstavo orožja in več uspelih športnih srečanj.

F. S.

Slavje v Brežicah

Občinske skupščine Brežice, Krško, Laško, Sevnica, Šentjur in pa Šmarje pri Jelšah so 9. aprila letos sprejele odlok o skupni podelitvi domicila Kozjanskemu odredu. Svečano listino domicila bodo podelili 2. julija v Brežicah. Velike manifestacije, v kateri bodo sodelovale tudi hrvatske občine Klanjec, Krapina, Zabok in Zaprešić, se bodo udeležili tudi predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher, predsednik RO ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka, podpredsednik GO SZDL Hrvatske Ivica Gretić in drugi.

Prireditelj pravijo, da bo na proslavo v Brežicah prišlo okrog 1500 borcev Kozjanskega odreda in iz vse države ter nekaj sto borcev in aktivistov iz sosednjih občin. Zjutraj bo do mestnega stadiona šla povorka, ob devetih pa bo na stadionu miting s podelitvijo domicila partizanski enoti. Priredili bodo pester kulturni program. Po partizanskem kosilu bo na stadionu nastopila jugoslovanska telovadna vrsta, zvečer pa bodo na treh mestih posebna srečanja borcev in aktivistov.

Ob tabornem ognju bo srečanje že 1. julija zvečer v Pišecah. Poseben program bodo pripravile folklorne skupine, taborniki in pevski zbor.

Tudi pionirji se skrbno pripravljajo na letošnji dan borca Minulo soboto so že priredili medobčinski pohod po poteh Kozjanskega odreda. Preko 150 otrok iz občin Krško, Brežice in Sevnica je obiskalo partizanske spomenike, v Pišecah pa imelo partizanski miting. V vsej prireditvi ob dnevu borca sodelujejo tudi pripadniki JLA, ki bodo med drugim poslušali tudi posebna predavanja in spomine o Kozjanskem odredu.

V. P.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE *SVILANIT* KAMNIK

Ob tabornem ognju

NAŠA SPOMINSKA OBELEŽJA

V Logatcu sem sodeloval v komisiji, ki je imela nalogo pregledati spominska obeležja v občini. Problematika vzdrževanja spomenikov in grobišč je širom po domovini vedno večja, in zato sem se odločil za ta dopis.

Ko sem obšel s člani komisije spominska obeležja, so mi nehote ušle misli v obdobje narodnoosvobodilne vojne. Spominjal sem se njih, ki počivajo v grobiščih ali pa so njihova imena vpisana na spomenikih. Letnice rojstev, ki so vklesane na spomenikih, nam povedo, da so bili to večinoma mladi fantje, saj so bili stari okrog 20 let, ko so omahnili v smrt. Cvet našega rodu leži pod temi gomilami, ki jih je najti povsod v naših krajih.

V Dobračevi se obudil spomin na borce Prešernove brigade, ki so se v poletju 1943 prebijali z Žirovskega vrha na Mrzli vrh. Padali so iz ene zasede v drugo. Nemške zasede so bile številne, zato je padlo veliko borcev.

V Kališah mi je spomin ušel na tiste temne, mrzle, deževne dni, ko smo opravljali svoje dolžnosti. Tam je padel rajonski sekretar SKOJ Tone Ključar, ko se je vračal v taborišče. Domobranski streli iz zasede so za vedno pretrgali njegove optimistične in klene besede, ki jih je govoril sotovarišem.

V Grčarevcu sta dve grobišči s spomenikoma padlim borcem 29. hercegovske divizije. Za grobiščem v Planini je padlo skupaj za dobro partizansko četo borcev. Junaško so krčili pot do zmage nad sovražnikom in so v zori svobode omahnili v smrt daleč od svoje ožje domovine.

Na pokopališču v Gorenji vasi je grobišče neznanim borcem Število ni znano. Njihove ostanke so po osvoboditvi prekopali in jim na tem pokopališču namenili trajen skupen dom. Neznanci v življenju so se pobratili v smrti, saj so padli za skupen proboju iz obročov sovražnikovih vojska, ob hajkah. Kri jim je odtekla, tedaj pa je ugasnilo tudi življenje, neizgovorjena beseda je zamrla na ustnicah, oči so onemele, zazrte v neznane dalje.

Tako sem premišljeval, ko je poleg mene spregovoril tovariš. Zdrznil sem se in misli so se mi povrnile v sedanjost.

Tistega dne smo pregledali osemnajst spomenikov in grobišč; osemnajst pomnikov današnji generaciji, ki od nas prevzema včerajšnji dan. Vsa ta obeležja predstavljajo stražarje na meji naše prihodnosti v boju za socializem in mir v svetu. Ko smo pregledovali spominska obeležja, smo bili žalostni. Ne samo v naši občini, temveč tudi drugod niso spominska obeležja trajno, redno in strokovno vzdrževana. Redka so, ki delajo izjemo ostalim. Največ pa je takih, ki jih obiščemo le ob priložnosti in prinesemo šopek cvetlic, morda venec in ob dnevu mrtvih uredimo okolico spomenika. Tu se menjujejo organizacije, ustanove in posamezniki. Med tem časom pa preraščo okolico plevel, trohnijo nekdanji venci in šopki cvetlic. Napisi bledijo, da ni moč prebrati vsebine na spomenikih. Zmrzal načenja spomenike že marsikje. Zasajeno drevje in grmičevje divja na vse strani ter zakriva pogled na sam spomenik. Grede so zaraščene z rastlinami, ki ne spadajo nanje ali pa so opuščene ter jih prerašča trava. Pri tem ni važno, ali je spominsko obeležje ob poti, cesti ali kjerkoli.

Spominski obeležji v Grčarevcu nas med drugimi najbolj opominjata, da moramo nekaj storiti za trajno rešitev. Spomenik z grobiščem je v sami vasi ob glavni cesti Ljubljana—Trst. Mimo potuje dnevno nešteto naših in tujih potnikov. Pri tem vidijo spomenik, s tem pa tudi naš odnos do tistih, ki so dali s svojim življenjem delež temu, kar danes imamo.

Kaj je storiti? To vprašanje je pred nami in nujno terja rešitev. Komisija za varstvo spomenikov pri občinskih skupščinah bi morala o tem vprašanju voditi več skrbi kot doslej. Do sedaj je bila splošna praksa, da so to spomeniki borcev in zato je to skrb borčevskih organizacij. Po mojem mnenju je to nevzdržno, kajti spomeniki so naša vsenarodna, zgodovinska vrednost, zato bi morale skrbeti zanje krajevne skupnosti, kjer pa teh ni, naj skrbe predsedstva zborov volivcev. V ta namen naj bi skupščine občin dodelile ustrezen del sredstev za vzdrževanje, ki bi jih porazdelile po predlogu komisij pri občinah.

Nadalje sem mnenja, da je v pogledu družbeno-političnih organizacij prva poklicana mladinska organizacija. Spomeniki in grobišča naj bodo njihova trajna vrednota, na kateri bodo spoznavali zgodovino ljudske revolucije, s tem pa iskali rešitev problemov današnjega razvoja na izkušnjah preteklosti. Zato naj krajevne skupnosti skupaj z mladinsko organizacijo tem podeljujejo patronat. Marsikje je to že storjeno in so zato tudi uspeli. Na tak način bi zagotovili strokovno, trajno in redno vzdrževanje spominskih obeležij. Mladina pa bi tudi bolj vrednotila narodnoosvobodilno vojno in samo ljudsko revolucijo. Iskati mora zglede pri padlih borcih, ki so bili večinoma še zelo mladi, ko so žrtvovali življenja za ideale današnjega časa. Zato sos pominska obeležja vrednota, ki jo mora prav mladina varovati, kajti to je njena zgodovina.

JP

Naša stališča ne dopuščajo ribarjenja v kalnem

(Nadaljevanje s 1. strani)

večji zaveznik imperialistične ofenzive na oporišča nevezane politike pa je pacifizem in nevtralnost za vsako ceno, münchensko razpoloženje in naivnost.

Tako »münchensko« razpoloženje danes zaznavamo v zahodni Evropi pri naših sosedih, in od tod pljuska prek odprtih meja zlasti v našo republiko Slovenijo. Pri tem ne gre samo za tendenciozno — rekel bi atlantsko — propagando desnih in reakcionarnih krogov, pač pa hkrati za dejstvo, da tudi evropske delavske stranke niso enako in v celoti doumele bistva in družbenega ozadja spopada na Bližnjem vzhodu. V nekaterih partijah smo začutili celo korak nazaj, zapuščanje že doseženih izvenblokovskih pozicij, ostrejšo noto proti politiki nevezanih in celo široko podporo Ameriki, čeprav je bila ta zaradi svoje intervencije v Vietnamu že močno na slabem glasu. V obeh krilih zahodnoevropskega delavskega gibanja je bila prisotna razklanost in premajhna odločnost, da bi se uprli razpoloženju, ki ga je ustvarjala preračunana propaganda, taktika zamegljevanja družbenih vzrokov spopada in malomeščansko speljavanje proč od bistvenega.

Tovariš Ribičič je končal svoj referat s temile besedami:

Vojaški napad na arabske države je ustvaril v svetu novo razmerje sil, nove odnose in polarizacijo silnic. Rekli bi, da socialistične dežele zapuščajo blokovske pozicije in se širše in globlje demokratično povezujejo, medtem ko se imperialistične sile zatekajo k blokom in sredstvom hladne vojne. Smo na razpotju. Vse je odvisno od uspeha politične akcije naprednih sil, ki naj bi politično izolirale in kaznovale agresorja in s pomočjo OZN dosegle stanje in vzdušje, v katerem ne bo več mogoče neovirano nadaljevati umazane igre pučev, zapletov in lokalnih vojaških posegov. V tej smeri se kažejo spodbudna znamenja — vse večja strnjenost nevezanih dežel, nekompromisna stališča socialističnih držav in odločnost Sovjetske zveze, aktivizacija OZN, ki je zadnje leto živela v težki krizi, blokirana od velikih sil. Imamo pa tudi nasprotna znamenja — atomsko demonstracijo Kitajske v času zasedanja generalne skupščine, neenotnost v delavskem gibanju, mlačno in kratkovidno politiko mnogih dežel in podobno.

Na takem razpotju moramo razmišljati tudi o položaju naše države. Prevzeti moramo politične in organizacijske ukrepe za njen nemoten demokratični razvoj. Izkušnje iz taktike lokalnih vojn v zadnjem času kažejo, da so na udaru tisti, ki niso trdni in stabilni, ki so v gospodarskih težavah in pri katerih ni enotnosti v vodstvu in množicah. To taktiko je pri evropskih državah teže uporabiti, zlasti pa bi propadla v primeru Jugoslavije zaradi njene notranjepolitične in gospodarske stabilnosti.

Kljub temu pa moramo podvojiti naše napore, da se ne pustimo izolirati, da utrjujemo in razširjamo naše zveze z vsemi socialističnimi silami v svetu, da smo tudi vnaprej, kot smo bili doslej, sredi najbolj demokratičnega ljudskega krila mednarodnega delavskega in socialističnega gibanja.

Minuli četrtek je učitelje in profesorje z osnovne šole »Danile Kumarjeve« z Ježice pri Ljubljani ter tamkajšnje borce obiskala 22-članska delegacija učiteljev in profesorjev iz Kumrovca, rojstnega kraja maršala Tita. V delegaciji so bili tudi najvišji predstavniki kumrovškega družbeno-političnega življenja ter predstavnik občinske skupščine Klanjec. Obisk Kumrovčanov sodi v vrsto dejanj za razvijanje tesnih stikov med pobratenima Kumrovcem in Ježico. Gostje so se na Ježici dobro počutili ter obljubili, da še pridejo. Gostitelji so jih popeljali tudi na Veliko Planino in v Volčji potok. Kumrovčani in Ježičani so v svoji sredi z velikim navdušenjem pozdravili tudi predsednika RO ZZB NOV Slovenije Franca Leskoška-Luko, kateremu so pionirji osnovne šole »Danile Kumarjeve« podarili šopek rož

Praznovanje
dneva borca v Zasavju

V vseh štirih zasavskih občinah — v Trbovljah, Hrastniku, Litiji in Zagorju ob Savi — te dni pravzaprav že zaključujejo s pripravami na praznovanje 4. julija. Povsod si prizadevajo, da bi ta praznik kar najbolj dostojno proslavili.

Osrednja prireditev v okviru letošnjega slavja ob 4. juliju — dnevu borca — bo v Zasavju prav gotovo na sam praznik, to je 4. julija, na Vačah, ko bo tam zbor in srečanje borcev Kamniško zasavskega odreda. Temu odredu sta lansko leto podelili domicil občini Zagorje ob Savi in Litija, pred kratkim pa je bilo predlagano, naj bi podelili domicil tej partizanski enoti še občini Domžale in Kamnik, saj so partizanske enote pred formiranjem odreda v teh dveh občinah zanetile oboroženo upor že 27. julija 1941. leta, pozneje pa so predstavljali borci iz teh enot glavno udarno moč Kamniško-zasavskega odreda.

Na zbor Kamniško-zasavskega odreda, ki bo 4. julija na Vačah, bodo povabili borce iz Zasavja, Posavja in Kamniškega kota. Borcem Kamniško-zasavskega odreda bodo ob tej priložnosti podelili spominske značke, računajo pa tudi, da bo do slavja pripravljena ciklostirana zgodovina z naslovom »Oris razvoja Kamniško-zasavskega partizanskega odreda«, ki naj bi kasneje služila kot osnova za izdelavo podrobnejše zgodovine te partizanske enote. Na Vačah bodo izvedli tudi krajši priložnostni kulturni program; izvajala ga bosta rudarska godba na pihala iz Zagorja ob Savi in partizanski Invalidski pevski zbor iz Ljubljane.

V Trbovljah pripravljajo krajevna združenja Zveze borcev NOV srečanja borcev in delovnih ljudi na znanih partizanskih točkah, tako na Vrheh, Kleku, Podmeji itd. Osrednje prireditve tokrat ne bo, ker bo — kot je že tradicija — 22. julija na Vrheh partizansko srečanje, na katero pridejo borci in delovni ljudje revirjev in Savinjske doline. Sicer pa bo v Trbovljah 1. julija slavnostna seja skupščine kolektiva Rudnika rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik, na katero bodo povabili tudi vse borce in aktiviste-rudarje.

Z namenom, da pomagajo ohranjevati pridobitve in tradicije narodnoosvobodilne borbe, pripravljajo v Hrastniku, in sicer v znani partizanski vasici Čeče, miting. Pri občinskem združenju ZB NOV Hrastnik so za organizacijo mitinga ustanovili poseben odbor, v katerega so vključili tudi predstavnike občinskega komiteja ZMS. S slavjem ob dnevu borca bodo začeli v Hrastniku že 3. julija zvečer. Po vseh okoliških vrhovih, posebej pa še v Čečah, bodo zagoreli kresovi in taborni ognji. V Čečah se bodo že zvečer zbrali ob tabornem ognju bivši partizani in aktivisti in obujali spomine na dogodke iz NOV. Osrednja prireditev bo 4. julija in računajo, da bo prišlo tega dne v Čeče več tisoč Hrastničanov; za to priložnost bodo pripravili tudi priložnostni kulturni program.

Letošnje slavje ob 4. juliju — dnevu borca — ima v Zasavju še posebno obeležje: povsod želijo, da bi s prireditvami še naprej obujali spomine na čase velike narodnoosvobodilne borbe ter ohranjali pridobitve in tradicije ljudske revolucije. Hkrati pa z že tradicionalnimi srečanji borcev, delovnih ljudi in mladine krepijo prijateljstvo ter bratstvo in enotnost občanov Zasavja.

—M—

Škofja Loka za dan borca

Že maja se je sestal sekretariat občinskega odbora ZZB v Škofji Loki na posebni seji, da bi razpravljal predvsem o praznovanju dneva borca, 4. julija.

Sklenili so, da bo treba letos, ob tako veliki politični dejavnosti in prizadevanjih za večje in bolj vsestransko upoštevanje borcev, njihovih pravic pa tudi dolžnosti, posvetiti praznovanju posebno pozornost.

Priredili bodo srečanje nosilcev »Spomenice 1941« in španskih borcev v Škofji Loki. Udeležili naj bi se ga tudi predstavniki občinske skupščine in družbeno-političnih organizacij.

Komisija za vojaške vojne invalide bo organizirala srečanje invalidov Selške doline. Priprave bo izvedlo ZVVI v Železnikih ob sodelovanju predstavnikov vseh združenj VVI v Selški dolini. Nekaj denarja bosta prispevali občinska skupščina in ZB. Srečanja naj bi se udeležili tudi nekateri znani bivši borci in aktivisti.

Komisija za rezervne oficirje in podoficirje bo za dan borca priredila za svoje najprizadevnejše člane izlet v bolnišnico »Franja« in srečanje z rezervnimi oficirji in podoficirji idrijske občine. ZROP Cerkno bo pripravilo ustrezen program, predsednika občinskih skupščin iz Idrije in Škofje Loke pa bosta podelila odlikovanja nekdanjim borcem prekomorskih brigad in članom. Strelski družini »Kopačnica« s Trate in iz Cerknega bosta tekmovali v streljanju z malokalibrsko puško.

ZB Škofja Loka bo 3. julija zvečer, večer pred praznikom, priredilo na mestnem trgu koncert godbe na pihala. Šolski svet osnovne šole v Železnikih bo na pobudo ZB sprejel skrbstvo nad spomenikom padlim borcem. Ob tem bodo izvedli krajšo proslavo, ZB in ZVVI bosta položili k spomeniku vence.

Po osnovnih šolah bo ZB priredila več predavanj o dogodkih med NOB, šolarji pa bodo odšli na izlete v pomembnejše kraje iz osvobodilne vojne.

Združenja bodo tudi poskrbela, da bodo predstavniki raznih organizacij obiskali bolne in stare člane, ki ne morejo od doma. Skupaj s šolsko mladino bodo združenja prižgala kresove po vrhovih in na pomembnejših krajih, znanih iz NOB.

T. F.

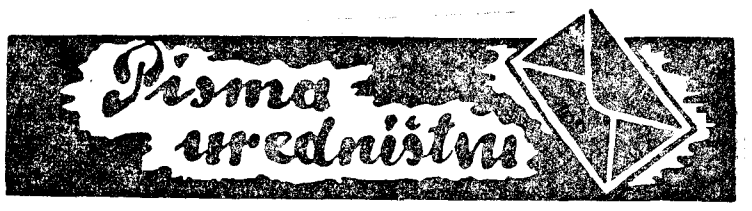

V 21. številki ste v tedniku »TV 15« priobčili sestavek Igorja Kostjukovskega o pokojninah. Že dolgo nismo brali tako dobro napisanega članka o tej temi. V imenu mnogih svojih tovarišev — upokojencev se piscu lepo zahvaljujem.

Popolnoma se strinjam s tovarišem Kostjukovskim, razen tam, kjer vprašuje, kako žive ljudje s 50 do 70 tisočaki na mesec. Statistika Zavoda za socialno zavarovanje SRS namreč ugotavlja, da ima manj kot 25 tisočakov pokojnine na mesec še okrog 28 odstotkov ljudi, izpod 50.000 pa skoraj 80 odstotkov. Moremo si torej predstavljati, kako životarijo!

In še nekaj: v 24. številki vašega tednika ste objavili sestavek o nosilcu Karadjordjeve zvezde, tovarišu Brinskeletu. Kot dolgoletni tajnik Zveze prostovoljcev — borcev za severno mejo v letih 1918 in 1919 vem, kako je tovariš izvedel, da je nosilec visokega odlikovanja. Odlikovanja mu ni izročil ljubljanski župan Andrejka, ki nikdar ni bil, temveč je bil tedaj predsednik legije koroških borcev v Ljubljani. Prav slučajno sem bil izvedel, da ima tovariš Brinskele neko listino, za katero ni niti vedel, kaj pomeni. Novico smo sporočili v Beograd, kjer je bilo društvo nosilcev tega reda in že v nekaj dneh je tovariš Brinskele prejel člansko izkaznico in vse drugo, kar mu je pripadalo.

Franjo Kristan,
Ljubljana, Triglavska 17

Radenska ZDRAVILIŠČE za bolezni LEDVIC

OBVESTILO BORCEM
ki bi radi obiskali Sovjetsko zvezo

Turistična agencija Putnik Beograd pripravlja skupinska potovanja v Sovjetsko zvezo, da bi tako omogočila borcem NOV organiziran obisk te dežele v letošnjem jubilejnem letu Oktobrske revolucije.

Potovanja bodo trajala po dvanajst dni. Prvo se bo začelo 29. VI., naslednja pa 20. VII., 3. VIII., 11. VIII, 1. IX. in 15. IX.

Udeleženci potovanja si bodo ogledali zlasti kraje, ki so povezani z zgodovino Oktobrske revolucije. Tako naj bi si ogledali zgodovinske znamenitosti Kijeva, dvorec v Smoljnem, petropavlovsko trdnjavo in spomeniško urejeno grobišče Leningrajčanov, ki so umrli med drugo svetovno vojno. Med bivanjem v Leningradu si bodo lahko ogledali tudi znameniti muzej v Zimskem dvorcu Ermitaž.

V Moskvi bodo obiskali Leninov mavzolej, Kremelj in razstavo gospodarskih dosežkov narodov Sovjetske zveze. Predviden je tudi obisk enega izmed moskovskih gledališč.

Navedeno potovanje — z vlakom in letalom — stane 2300 N-dinarjev.

Poseben letalski izlet z obiskom Moskve in Leningrada. Program tega potovanja je podoben prej navedenemu, le da je čas potovanja od Beograda do Moskve neprimerno krajši (traja le nekaj ur). Po dvodnevnem bivanju v Moskvi bodo udeleženci potovanja poleteli v Leningrad, kjer bodo ostali tri dni, iz Leningrada pa se bodo vrnili naravnost v Beograd. Cena potovanja: 1750 N-din na osebo. Prvo potovanje se začne 10. oktobra, drugo pa 6. novembra. Le-to bi bilo primerno zlasti za tiste, ki bi si radi ogledali parado ob 50. obletnici Oktobrske revolucije.

Ker se člani ZZB NOV močno zanimajo za potovanje v SZ, je na pobudo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije agencija Putnik predvidela zanje finančne olajšave. Potovanje se lahko plača v šestih obrokih, tako da bi bil zadnji obrok plačan najkasneje do 31. I. 1968, a cena ostane nespremenjena, s tem da veljajo za kreditiranje potovanja samo 5-odstotne obresti. (Samo za osebe, ki so v delovnem razmerju.)

Ker je število potnikov omejeno, naj se interesenti prijavijo čimprej. Pri prioriteti se upošteva čas prijave.

Vsa nadrobna pojasnila lahko dobite samo pri Putniku — Beograd, ul. Dragoslava Jovanovića št. 3, telefon 337-160. Na isti naslov je treba nasloviti tudi vplačilo za potovanje.

Spominska slavnost v Košučju

V nedeljo, 2. julija bo občinski odbor ZB v Trebnjem organiziral 3. patruljno-orientacijski pohod v spomin na eno izmed prvih večjih bitk na Dolenjskem.

11. aprila 1942 se je v Košučju pri Trebelnem udaril 3. bataljon 1. štajerske brigade z nekajkrat močnejšim sovražnikom. Na bojišču je obležalo 10 partizanov. Ker pripravljalni odbor ne ve za vse svojce, ki bi jih želel ob tej priložnosti povabiti, je prav, da imena padlih partizanov še enkrat zapišemo: Slavko Belšak iz Polja pri Ljubljani, Franc Berčan iz Zg. Slivnice pri Grosupljem, Jože Klavs iz Zaloga pri Ljubljani, Jože Miklič iz Male vasi pri Grosupljem, Franc Košenina iz Zagorja, Branko Rot iz Ljubljane, Avgust Skubic iz Šentjurja pri Grosupljem, Anton Velepič iz Vevč in Stane Zajc iz okolice Moravč pri Domžalah.

Odbor prosi, da bi se svojci padlih javili na ZB Trebnje, ker bo 2. julija v Košučju tudi odkritje spominske plošče.

V orientacijskem pohodu bo tri do štiri kilometre dolga pot vodila od Mirne do Zgor. Zabukovja oziroma Košučja. Tekmovanje bo ekipno. Sodelovale bodo ekipe borčevskih in družbeno-političnih organizacij. Ekipi, ki bosta zasedli prvo in drugo mesto, bosta prejeli pokala, drugi dve pa častni diplomi.

M. L.

Radenska OSVEŽUJE IN ZDRAVI

KINO SPORED

- **KINO »UNION«, CELJE** od 30. 6. do 3. 7. 1967 »Napredovanje v zaledje«, amer. film; od 4. do 5.7 »Srečni umirajo dvakrat«, jugoslovanski film.
- **KINO »METROPOL«, CELJE** od 1. do 4. 7. 1967 »Vanina Vanini«, zahodnonemški film.
- **KINO »LETNI«, CELJE** od 30. 6. do 2. 7. 1967 »Črne ostroge«, amer. barvni film; od 3. do 4. 7. »Pregon iz pekla«, ameriški barvni film.
- **KINO SLOVENSKA BISTRICA** od 30. 6. do 2. 7. 1967 »Gangsterska petorka«, angl. stand. barvni film, predstave v petek ob 20, v soboto in nedeljo ob 17.30 in 20.
- **KINO »KRKA«, NOVO MESTO** 29. 6. 1967 »Ženske«, sovjetski
- **KINO BREŽICE** 30. 6. in 1. 7. 1967 »Železni kapetan«, ital. barv CS film 2 in 3. 7. »Ben Hur«, ameriški barv. CS film; 4. in 5. 7. »Jaz, Kuba«, kubanski film.
- **KINO »POHORJE«, SLOVENSKE KONJICE** 1. in 2. 7. 1967 »Policaji iz Saint Tropeza«, fr. barv. film.
- **KINO »TRIGLAV«, LJUBLJANA** 29. in 30. 6. 1967 »Srečni dan«, sovjetski film; od 1. do 4. 7. »Obračun v Bangkoku«, fr. barv. CS kriminalni.
- **KINO VEVČE** 28. in 29. 6. 1967 »Bridkosti ljubezni«, ital. film; od 30. 6. do 2. 7. »Slovo velikega poglavarja«, nem.-jug. barv. CS film. 4. in 5. 7. »Trije iz Texasa«, amer. film - kinoteka.
- **KINO ZALOG** 1. in 2. 7. 1967 »Rodoški velikan« ital. barv. CS film; samo 4. 7. »Po poteh Jugoslavije«, jug. barv. dokumentarni.
- **KINO »ZADOBROVA«** 1. in 2. 7. 1967 »V senci Zorroja«, špan.-ital. CS western; samo 4. 7. »Plamen na ulicah«, angleški barv. CS film.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

OSNOVNE ENOTE VSAKEGA VEČJEGA LADJEVJA SO LETALONOSILKE, KAR PREPRIČLJIVO DOKAZUJEJO NE SAMO VIETNAMSKA VOJNA, TEMVEČ TUDI ZADNJI DOGODKI NA BLIŽNJEM VZHODU

Letalonosilke

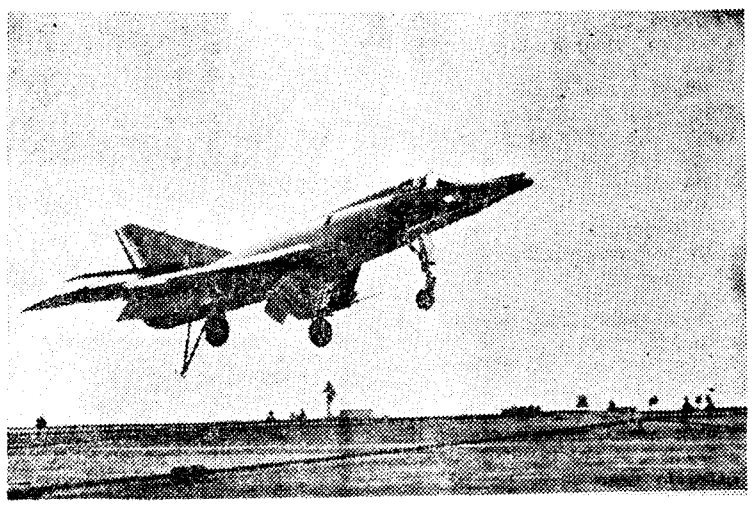

LETALO »ALIZÉ« MED PRISTAJANJEM. POD TRUPOM JE VIDETI KLJUKO, S KATERO SE BO LETALO ZAPELO ZA ZAVIRALNO VRV, NAPETO ČEZ KROV

Bitko pred Midwayem je dobil radar

Tako so se letalonosilke znašle sredi bitk in so se kaj kmalu, čeprav tega ni nihče pričakoval, celo Japonci ne, prebile na čelo vojnega ladjevja.

Že po prvih spopadih je bilo videti, da so se bitke iz »dosega topov« oddaljile v »doseg letal«. Pred Midwayskim otočjem je zmagala tista stran, ki je prva opazila nasprotnikovo ladjevje in poslala svoje bombnike proti njemu prej, kot pa jo je ta sploh mogel opaziti. Odločilno vlogo so torej odigrali pravočasno prejeti podatki in nagla akcija. Da pa bi ogledniška letala mogla čim hitreje sporočati podatke svojim matičnim ladjam, jih je bilo treba opremiti z dovolj močnimi radijskimi oddajnimi postajami, ki so delovale tudi fonično. Pri tem so dosegli precejšnje uspehe, za kar se imajo zahvaliti ultrakratkim valovom. To pa še ni bilo dovolj. Odločilnega pomena v tem oziru je bila uvedba radarjev na ladje. Na radarskih zaslonih je bilo v obliki svetlih pik videti letala in tako je vodja operacije bil vselej na tekočem ter je ukrepal najustrezneje stvarni taktični situaciji. Z novo tehniko je ves razvoj potekal izredno hitro. Opazovalnemu radarju sta se pridružila še zasledovalni radar in radar za ugotavljanje višine, tako da so jambori na ladjah kmalu bili polni anten vseh mogočih tipov.

Novi načini vzletanja in pristajanja

Ofenzivna zmogljivost vojnega ladjevja bi se podeseterila, če ne bi bilo silno počasnega manevriranja z letali na krovih letalonosilk. Da bi vzletanje potekalo hitreje, so prestrezalci morali čakati prav blizu katapultov. Zato so jim kot »parkirni prostor« določili prednji del krova. Nastale pa so težave. Letala, ki so hotela spet pristati, so morala imeti pod seboj prazen krov. To pa zato, da bi v primeru, če ne bi s kljuko na trupu ujela zaviralnih vrvi, lahko nadaljevala pot in skušala znova pristati. Pomagali so si tako, da so krov pregradili v dva dela. Sprednji del je bil namenjen za parkiranje letal, zadnji pa za pristajanje. Med njima je bila pregraja, ki je morala biti dovolj močna, da je vzdržala udarec letala pri hitrosti več kot sto kilometrov na uro in dovolj mehka, da je sunek oslabila in letalo očuvala pred uničenjem. To nalogo je imela neke vrste teniška mreža iz jeklenih vrvi, katerih konci so segali v zaviralne bobne. Če je kako letalo med pristajanjem s svojo kljuko zgrešilo zaviralne vrvi, se je zaletelo v to mrežo. Čeprav si je pri tem poškodovalo propeler in krila, ga je mreža le zaustavila in mu preprečila, da bi treščilo med letala, parkirana v sprednjem delu krova.

Kljub vsemu pa to še ni bila najboljša rešitev, kajti poškodovanih letal ni bilo moč uporabljati. Zato so začeli iskati poti, kako bi se izognili nesrečam te vrste. Američani so bili prvi, ki so na podlagi prejšnjih izkušenj začeli uporabljati nov način pristajanja. Odslej je pristajoča letala usmerjal tako imenovani »bat's man«, ki je stal na majhni platformi na levi strani krme. Ta je pilotu dajal signale, kako naj pristaja. Če je pristajanje potekalo v redu, je letalo moralo preleteti krmo na višini kakih deset metrov nad krovom. V tem primeru je pilot, potem ko je »bat's man« z desno roko zamahnil navzdol, odvzel plin in naglo zavil z nosom letala proti krovu. Nato je kljuka zapela ob zaviralno vrv, letalo pa se je sunkovito ustavilo na krovu. Če pa letalo ni pravilno priletelo nad krmo ladje, je »bat's man« naglo dvignil roke kvišku, pilot pa je s polnim plinom preletel ladjo, jo zaokrožil in poskušal znova pristati.

Čeprav je ta sistem zahteval zelo dobro izurjene pilote in »bat's mane«, so ga hitro sprejele tudi druge vojne mornarice. Nesreč je bilo čedalje manj. Če pa je letalo bilo poškodovano v boju, so se piloti raje spuščali na morsko gladino, ko pa da bi tvegali skok med parkirana letala onstran pregraje. Iz morja so jih nato reševale torpedovke. To opravilo pa je postalo še lažje, ko je mornarica dobila helikopterje.

Kolumbovo jajce

Razmere pa so se bistveno spremenile, ko se je pojavilo reakcijsko letalo. Letala te vrste so bila dvakrat hitrejša od prejšnjih in zato bi bilo treba podvojiti tudi odpornost mreže, ki je ločila pristajalni del krova od parkirnega dela.

Prve poizkuse s pristajanjem Angleži. Ugotovili so, da bi le reakcijskih letal so napravili v tem primeru dobili dovolj velik prostor za pristajanje, če bi se odpovedali parkirnemu prostoru ali pa ga vsaj za polovico zmanjšali. Toda tudi tedaj bi si morali pomagati z zaviralnimi mrežami. Ko pa so preizkusili najlonske mreže, jih poizkusi niso zadovoljili. Že so hoteli odnehati in se zadovoljiti — kot so storili tudi Američani — s povečanjem tonaže letalonosilk, s čemer je bil tudi krov daljši, ko se je nekomu izmed njih nenadoma posvetilo.

»Moj bog!« je vzkliknil. »Če nas ovira parkirni prostor, zakaj ga ne bi premaknili na stran!«

In zares, na levi strani pregraje je bila prosta pot in nobene ovire, da ne bi mogli vzletišča podaljšati čez rob krova...

Tako se je nekega poletnega jutra 1951. leta v možganih britanskega kapetana bojne ladje Campbella porodila zamisel o poševnem vzletišču.

Kot vse druge genialne ideje je tudi ta bila pravo Kolumbovo jajce in za njeno uresničitev ni bilo treba nobenih posebnih materialnih priprav. Storiti ni bilo treba ničesar drugega kot potegniti poševno rumeno črto, odmaknjeno osem stopinj od ladijske podolžne osi. Odtlej so letala lahko pristajala brez pomoči »bat's mana«

Campbellovo zamisel so prvi uresničili Američani, ki so v tem smislu predelali letalonosilko »Antietam«.

PRIHODNJIČ:

● Nove izpopolnitve ● Brodovje modernih letalonosilk

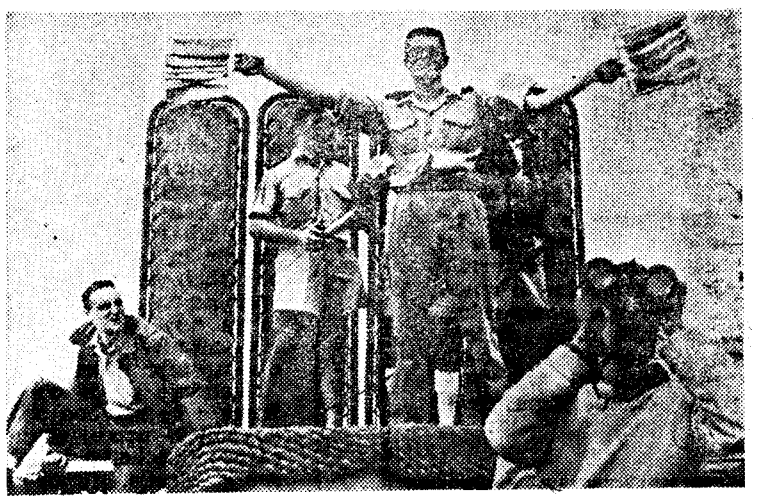

»BAT'S MAN« NA KROVU LETALONOSILKE »ARROMANCHES« USMERJA PILOTA

Vojaške zanimivosti

Nenavadno letalo

V Združenih državah Amerike so izdelali nenavadno zračno vozilo, ki se dvigne šest metrov visoko in leti v katerokoli smer s hitrostjo 72 km na uro. Letalo ima 10 majhnih enocilindričnih motorjev, vsak izmed njih pa vrti nekaj čez dva metra dolg rotor. Razen tega pa ima vozilo še en motor, s pomočjo katerega lahko obstane v zraku, ne da bi se premikalo.

Letalo je namenjeno predvsem za kmetijska dela, zlasti za zatiranje rastlinskih škodljivcev in gnojenje. Nanj lahko naložo do 160 kg tovora.

Najnovejše rakete »zrak-zrak«

Na sliki vidimo najnovejše rakete, ki so sestavni del oborožitve ameriške mornarice in letalstva. Na levi strani spodaj je raketa »zrak-zrak« AIM-4 D »falcon«, ki ima za usmerjanje infrardečo glavo, s kakršno so oborožena letala F-102 in F-101. Nad »falconom« vidimo raketo »phoenix«, ki je namenjena za obstreljevanje oddaljenejših ciljev,

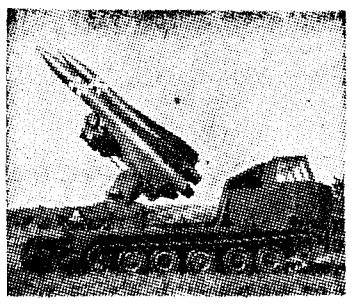

usmerjajo pa jo s pomočjo radarja. Z raketami te vrste bodo oborožili mornariška letala F-111 B. Na desni strani slike pa je raketa AIM-47 A, ki jo še preizkušajo. Nosil jo bo prestrezalec Lockheed YF-12 A.

Francosko letalo »Super Mirage F1«

Francosko podjetje Avions Marcel Dassault je v zelo kratkem času izdelalo enosedežni prestrezalec »Super Mirage F1« z reakcijskim motorjem, ki ima 6700 kg potiska. Letalo preizkušajo že od decembra 1966. Kaže, da ni slabo, kajti francoska vlada jih bo naročila več kot sto.

Prestrezalec »Super Mirage F1« je namenjen za nadzorstvo zračnega prostora v mirnem času in

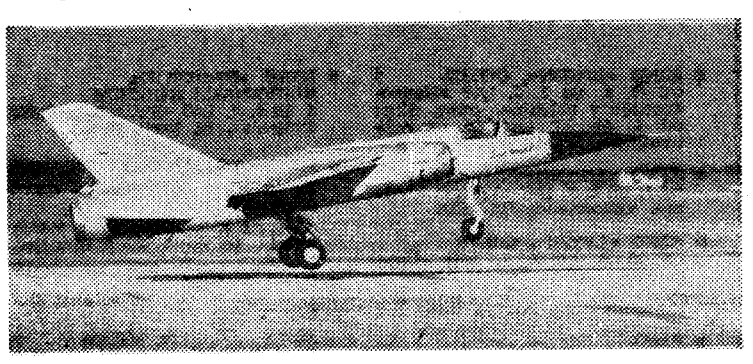

za prestrezanje nasprotnikovih letal na vseh višinah za časa vojne. Lahko pa ga uporabljajo tudi za taktično podporo kopenskih enot. Novo letalo sprejme tisoč kilogramov več goriva kot »Mirage III E« in zato lahko ostane dlje v zraku. Največja hitrost, ki jo zmore, znaša 2,5 maha. Letalo je grajeno zelo trdno in lahko pristaja na zelo kratkih stezah. Ob vzletu je težko 11.100 kg.

»Super Mirage F1« bo oborožen z dvema topoma 30 mm, imel pa bo tudi eno do dve raketi »zrak-zrak« tipa »Sidewinder« ali »Matra«. Stal pa bo približno deset milijonov novih frankov.

Zavod Borec za žrtve agresije

Kolektiv zavoda »Borec« v Ljubljani je na sestanku 23. junija enodušno obsodil izraelsko agresijo na Združeno arabsko republiko in sklenil odstopiti enodnevni zaslužek za pomoč žrtvam te agresije.

Pojem elegance so kravate
terital
TOVARNE Svilanit
KAMNIK

Zbor internirancev in deportirancev v Žireh

Zveza združenj borcev NOV občine Logatec ob sodelovanju sekcije internirancev in deportirancev prireja prijateljsko srečanje, ki bo v Žireh v dneh 3. do 5. julija t. l.

Na to srečanje vabijo preživele internirance in deportirance ne samo iz Gorenjske, kjer so bili med prvimi podvrženi okupatorjevemu nasilju, temveč iz vse Slovenije. Povabili so tudi gostitelje iz Srbije, ki so nudili Žirovcem in Gorenjcem zatočišče, ko jih je pregnal okupator z rodnih domov. Vabljeni so predvsem iz okraja Župsko iz Srbije.

Organizator je pripravil bogat program, ki bo v Žireh in tudi potovanje v bolnišnico »Franjo« in preko Postojne v Logatec, kjer bo poslovitev od gostov.

3. julija t. l. bo ob 20. uri zelo pester kulturni program v dvorani Svobode v Žireh.

Drugi dan na dan borca pa bo poklonitev spominu padlih in žrtvam fašističnega nasilja iz Žirovske kotline pred spomenikom revolucije v Žireh. Popoldan bo tovariško srečanje za vse udeležence na telovadišču »Partizana« v Žireh.

Vabljeni!

Fotografija z vprašajem

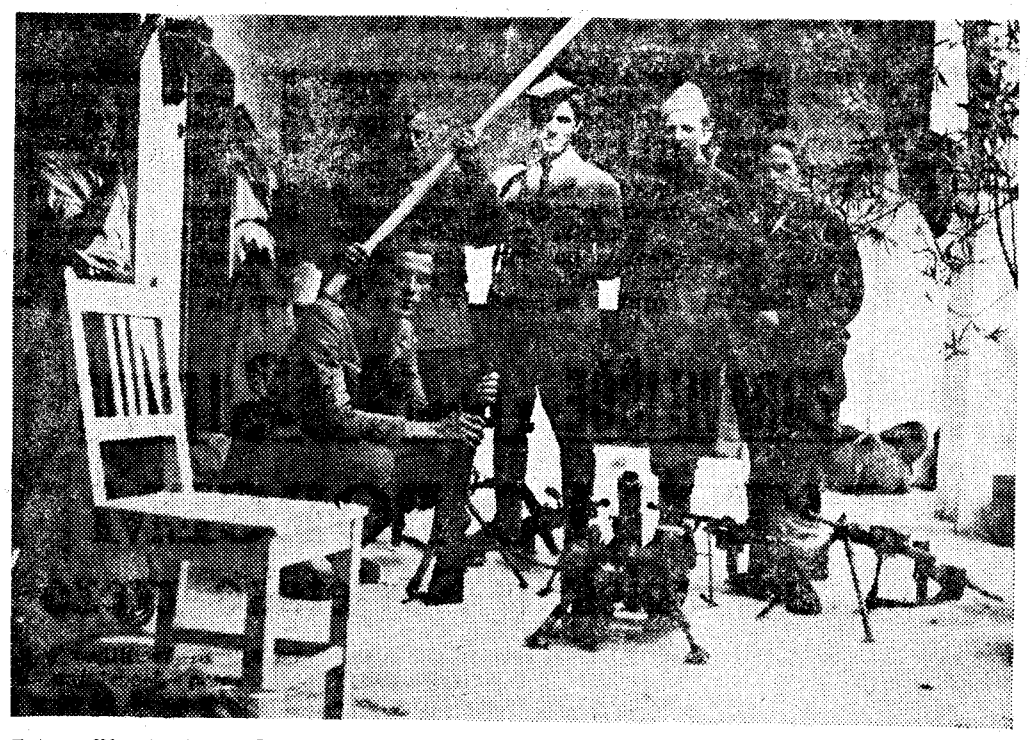

Fotografijo, ki jo je doslej še kot nepoznano prinesel v Muzej narodne osvoboditve v Ljubljani tovariš Julij Sočan, so nam poslali z željo, da bi naši bralci o njej kaj več povedali. Petorica partizanov je na dvorišču pregledovala orožje; družbo jim je delal hišni gospodar, ki stoji med vratnimi podboji. Orožje na tleh je italijanskega izvora — minometalec, 4 brede in 2 hitrostrelki. Tretji tovariš z leve v rokah drži zastavo, ki se z visokega droga spušča k oleandru na desni strani slike; ta je verjetno nastala jeseni 1943. O kraju nastanka slike ne moremo ničesar z gotovostjo trditi

GRADBENO INDUSTRIJSKO PODJETJE
ingrad
CELJE
LJUBLJANSKA 16
Telefon 28-52-P. p. 14 in 47

izvršuje vse vrste visokih in nizkih gradenj. Vsa dela izvršujemo strokovno, kvalitetno in hitro z uporabo lastne mehanizacije, sodobne tehnike in znanosti.
Investitorji — obračajte se na nas, naše usluge vas bodo zadovoljile.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Najboljša prestrezalca na svetu

Sovjetski MIG-23 in ameriški F-4 (»phantom II«) sta nedvomno najboljša izmed vseh prestrezalcev, ki jih katerakoli vojska na svetu redno uporablja.

Če ju skušamo medsebojno primerjati, bomo ugotovili, da so projektanti ameriškemu letalu namenili ne le lovsko prestrezalne, temveč tudi lovsko bombniške naloge. Sovjetsko letalo pa je predvsem namenjeno za lovsko prestrezalsko službo, čeprav v nuji lahko izvaja tudi lovsko bombniške naloge.

MIG-23 je dva metra daljši od ameriškega letala, prav toliko pa je ožji čez krila. Sovjetsko letalo je dolgo nekaj manj kot dvajset metrov, čez krila pa meri devet metrov.

»Phantom II« je dvosedežnik, MIG-23 pa ima prostora le za enega letalca. Če sta letali prazni, je ameriško za dve toni težje od sovjetskega letala, toda v zraku, z vso obremenitvijo, se razlika utegne povečati na sedem ton. Zato je povsem razumljivo, zakaj MIG-23 — čeprav ima šibkejše motorje — lahko doseže enako, včasih pa celo večjo hitrost kot ameriški prestrezalec.

Obe letali sta dvomotorni. »Phantom II« doseže z dvema turboreakcijskima motorjema skupno 15.000 kg, medtem ko znaša moč sovjetskega letala 13.600 kg potiska.

Na hitrost teh dveh letal vplivata oborožitev in količina goriva, kar pa določajo za vsako akcijo posebej. Zato je povsem mogoče, da bo pri medsebojnih srečanjih imelo prednost zdaj eno zdaj drugo letalo. Največja hitrost, ki jo ameriški in sovjetski prestrezalec lahko dosežeta, znaša približno 2500 kilometrov na uro ali 2,1 maha.

Glede na to, da je MIG-23 izrazit prestrezalec, so sovjetski konstruktorji predvideli tudi n , da vanj vgrade še dodatni raketni motor. Že pri kratkotrajnem delovanju tega motorja bo MIG-23 močno povečal hitrost in dosegel 2,5 maha, torej precej več kot pa njegov tekmec »phantom II«.

Zato pa ameriški prestrezalec, ki je namenjen tudi za bombniške naloge, leti dlje kot obrambni prestrezalec MIG-23, pa tudi več bomb in raket lahko ponese s seboj. Toda MIG-23 hitreje nabira višino, povzpne pa se lahko dva tisoč metrov više kot pa ameriško letalo.

Ta dva lovca sta trenutno najmodernejša in najhitrejša izmed vseh, kar jih poznamo. Hitrejša in bolje opremljena so lahko le poizkusna letala, ki pa jih ne bodo nikoli vključili med oborožitev, in tista, ki jih še razvijajo in izpopolnjujejo.

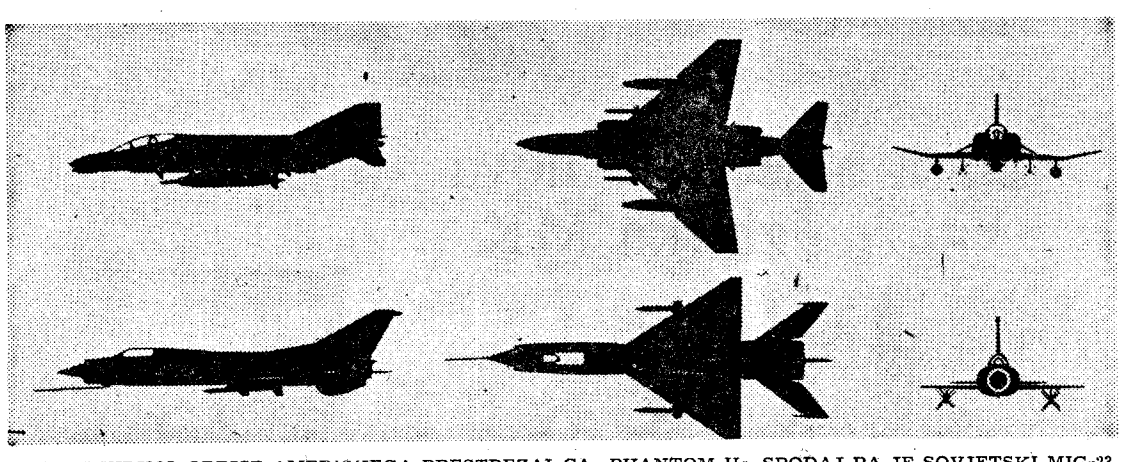

ZGORAJ VIDIMO OBRISE AMERIŠKEGA PRESTREZALCA »PHANTOM II«, SPODAJ PA JE SOVJETSKI MIG-23

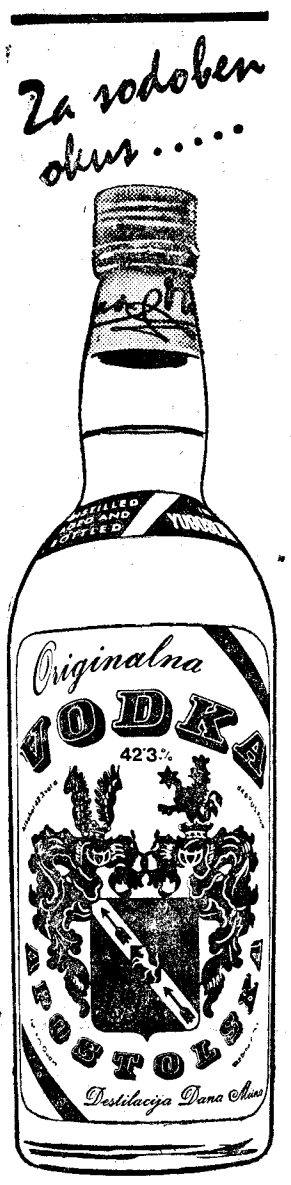

DESTILACIJA »DANA« MIRNA NA DOLENJSKEM

DELOVNI KOLEKTIVI — ŠPORTNA DRUŠTVA!

Kolektivno nezgodno zavarovanje — obširno jamstvo, ugodni pogoji! Zahtevajte pojasnila!

PREVOZNIKI — PODJETJA — ZADRUGE!

Zavarujte blago, ki ga prevažate! Poskrbite za varnost svojega premoženja z zavarovanjem!

Zavarovanje vas obvaruje škode, ki bi jo še dolgo čutili in obžalovali.

SPLOŠNA ZAVAROVALNICA — CELJE

Američan v Parizu

Enaindvajsetega maja 1927. leta je na letališču v Bourgetu vladalo radostno vzdušje. Francoskih tal se je namreč dotaknilo letalo, ki je prihajalo iz New Yorka in ki je po triintridesetih urah in pol preletelo Atlantski ocean, ne da bi med tem kjer koli pristalo. Na stotisoče gledalcev je prišlo pozdravit mladega petindvajsetletnega pilota Charlesa A. Lindbergha, ki je bil storil to veliko dejanje.

LETALOM »SPIRIT OF ST. LOUIS« JE CHARLES LINDBERGH BREZ VMESNEGA PRISTANKA PRELETEL PROGO NEW YORK—PARIZ

Do ponovitve tega dogodka je prišlo štirideset let kasneje, 21. maja 1967, vendar ne več tako svečano. Tega dne so z nekim ameriškim transportnim letalom pripeljali v Bourget kopijo pravega Lindberghovega letala »Spirit of St. Louis«, da bi jo obesili na vhod v ameriški paviljon na pariški mednarodni letalski razstavi. Izvirno letalo, ki ga je 1927. leta v komaj 60 dneh napravila ameriška družba Ryan Airlines Inc., pa je shranjeno v Washingtonu.

Ko je Charles Lindbergh odposlal svoje pismo družbi Ryan Airlines v San Diegu, ni imel skoraj nobenega upanja na uspeh. Kot pilot, zaposlen v poštnem letalstvu v St. Louisu, ni bil mnogo znan, pa tudi ni imel dovolj sredstev, da bi si mogel privoščiti letalo kakega slavnega konstruktorja. Razen tega pa mu nihče izmed letalskih tovarnarjev ni bil pripravljen prodati letala, saj se je na polet na progi New York—Pariz pripravljalo več najpomembnejših pilotov tiste dobe, med njimi tudi Chambertin, Byrd in Fonck. To pa niso bili le slavni piloti, temveč so imeli tudi skoraj neomejena denarna sredstva.

Lindbergh je slišal govoriti o monoplanih M-1 in M-2, ki jih je podjetje Ryan iz San Diega pripravljalo za prve ameriške zračne poštne zveze. Podjetje je bil ustanovil 1922. leta T. Claude Ryan, pisarne in delavnice pa je imelo v neki stari tovarni ribjih konzerv. Čeprav je bil Ryan le nekaj tednov poprej prodal svoje delnice, je še nadalje zadržal položaj komercialnega direktorja vse dotlej, dokler ni ustanovil Ryan Aeronautical Company, ki še vedno obstaja. Ryan je pred nekaj leti v pismu, ki ga je pisal Lindberghu, omenil tudi tole:

»V svežem spominu so mi ostale okoliščine, v katerih sem prejel vaš prvi telegram. Izročili so mi ga v mali pisarni na letališču v Dutch Flatsu, kjer smo takrat imeli našo tovarno. O vašem načrtu sem se pogovoril z inženirjem Donaldom Hallom, ki smo ga spričo novih naročil vzeli v službo nekaj tednov pred tem. Nekajkrat sva vse preračunala, preden sva ugotovila, da je vašo prošnjo moč uresničiti.«

Lindbergh mu je po jalovih razgovorih, ki jih je bil imel s podjetji Fokker in Bellanca, poslal naslednjo brzojavko:

»Mi lahko izdelate letalo z motorjem tipa Whirlwind, ki bi lahko brez vmesnega pristajanja preletelo progo New York—Pariz? Stop. Če lahko, mi sporočite, prosim, ceno in rok dobave.«

Ryan je odgovoril že drugega dne:

»Lahko napravimo letalo, podobno M-1, vendar z večjimi površinami. Stop. Cena kakih šest tisoč brez motorja in inštrumentov, rok dobave približno tri mesece.«

S kasnejšimi brzojavkami so se naposled dogovorili, da bo letalo gotovo čez 60 dni, če bo Lindbergh vplačal 50 % cene takoj.

Lindbergh je prispel v San Diego na razgovore z Ryanom 23. maja 1927. Letalo z motorjem vred naj bi stalo 10.500 dolarjev.

Ryanove inženirje, pa tudi vse druge, je presenetil Lindberghov sklep, da bo na pot čez Atlantski ocean krenil sam, toda Lindbergh je za to imel močan adut. Menil je, da mu dodatni rezervoarji z gorivom utegnejo več koristiti kot pa še en letalec.

Lindberghovo letalo je bilo zelo podobno Ryanovemu letalu M-2, le da je imelo širši trup in večjo prostornino. S 450 galonami bencina so napolnili razen velikega rezervoarja pred pilotovo kabino še tri manjše pod krilom.

Takrat so bili še redki piloti, ki so si upali leteti le s pomočjo inštrumentov. Toda Lindbergh se je na nočnih poletih med Chicagom in St. Louisom, ko je prevažal pošto, navadil na navigacijo s pomočjo inštrumentov in na pilotiranje ob slabi vidljivosti.

»Spirit of St. Louis« je bil končan 28. aprila 1927, torej natančno 60 dni po začetku del, in Lindbergh ga je prvič preskusil nad zalivom pri San Diegu. Takih poletov je opravil kakih dvajset, v zraku pa je ostal približno 27 ur in 25 minut. Z Roosevelt Fielda na Long Islandu v New Yorku je »Spirit of St. Louis« vzletel 20. maja, po 33 urah in 30 minutah pa je 21. maja ob 22.22 pristal v Bourgetu. Takoj po pristanku so ga morali zavarovati, zakaj v nasprotnem primeru bi ga navdušena množica zdrobila na koščke.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE *SVILANIT* KAMNIK

Kje so odlikovanci?

Pri republiškem odboru Zveze združenj borcev NOV Slovenije se nahaja večje število odlikovanj. Naslovov odlikovancev, katerim so ta odlikovanja dodeljena, Republiški odbor kljub poizvedbam ni uspel ugotoviti. Zato vabimo bralce TV 15, naj, ako se odlikovanja nanašajo nanje, sporočijo svoj naslov republiškemu odboru Zveze združenj borcev NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10. Naslov lahko sporočijo po pošti ali preko ZZB svoje občine. Odlikovanja bomo nato poslali občinskemu odboru ZZB, kjer jih bodo odlikovanci prejeli. Odlikovanja so bila dodeljena naslednjim tovarišem in tovarišicam:

Red zasluge za narod

Cegnar Franc

Čendol Marcela
Černota V. Izidor

Debevc A. Matija
Drobnič A. Marija
Drolc N. Anica
Eržen Franca Jakob

Fir Antona Janez
Florjančič Petra Marija
Furlanič I. Valerija

Gabrovšek Frančiška
Gačnik J. Rudi
Glavina R. Slavka
Golob Jožefa
Gorjan J. Karlo
Gorše M. Franc
Gošte J. Anton
Gradišek A. Jenek

Hari Adama Josip
Hlad Antona Marija
Hop J. Danijel
Hribar F. Pavel
Hvastja J. Katarina

Ivančič Jožefa Anton
Ivančič Marina Neda
Ivančič Matije Ivana

Jager F. Jože
Jagodič D. Petra
Jagrič A. Antonija
Jakhel O. Maks
Jakič-Mlakar Vida
Jakopič Janeza Frančiška
Javornik-Černič Ivana Marija
Jamnik J. Julka
Jelinčič M. Danijel
Jelnikar J. Vinko
Jesi J. Boris
Jurič J. Ferdinand
Jurjevec G. Gašper
Jurkovič F. Karl

Kavčič Antona Avguštin
Kavčič Gregorja Marija
Kemprle J. Janez
Kepa F. Jože
Kerč A. Milka
Kladnik V. Franc
Klopčič Franje Tanja
Kneževič Rade Zelkida
Kocjančič I. Aleksander
Konček J. Ivan
Konda J. Anton
Kopčič Š. Lojzka
Koprivc J. Matevž
Koprivec J. Ivan
Koruza J. Ivanka
Kosirnik-Ivkovič I. Marija
Kositer Franc
Košenina Ignaca Janez
Košir F. Nežka
Košir L. Martina
Koštal (Roštal) J. Jaka
Kozina A. Leopold
Kramar I. Jožef
Kramberger F. Terezija
Krapež Pavel
Kreč A. Ivana
Kreč J. Anton
Kregelj I. Andreja
Križan ing. Anton
Križmon I. Luigi
Krmelj Janeza Antonija
Križmar M. Angela
Krmac I. Anton
Kršul Mihovila Štefanija
Kršič (B.) Mara
Kržišnik J. Franc
Kunc F. Stanislav
Kunej K. Drago
Kvar Jožefa Franc
Kvas R. Tomaž

Lah I. Aleksander
Lapanja S. Albina »Zmaga«
Lavrič J. Urška
Lavrin M. Klotilda
Leban Ivana Katarinca
Lep A. Milan
Levar J. Franc
Likar-Betoncelj I. Viktorija
Lipša Nada
Lunder F. Ivan

Maček J. Jože
Mahnič Jakoba Ciril
Malc Miran
Male Jakob
Malič Alojzija Dominik
Marc F. Alojz
Marinšek Cirila Marijan
Martinec J. Alojzij
Martinčič F. Franc
Matekovič Antona Anton
Matelič A. Uroš
Matko A. Stefan
Merhar-Dolenc K. Milka
Merlak L. Franc
Metlika Antona Anton
Mihelič K. Egon
Mikuš J. Miroslav
Modrijan J. Jože
Mohorič Marija
Morelj F. Franc

Nemanič J. Milena
Novak Jože Poldka

Omrzo J. Anton
Oprecnik I. Vid

Pavlič Franceta Ivanka
Pečovnik A. Milica
Perko D. Milan
Persič J. Marjan
Peterlin Franca Stane
Petrin Franca Franc
Pfajfar J. Nada
Planinšek F. Elizabeta
Plesnik J. Ivanka
Pipan F. Ivan
Pirc A. Marija
Pirc (J.) Jože
Pokržnik Julijana
Pongrac A. Albert
Ponikvar Angela
Ponikvar J. Ivan
Ponikvar Matije Janez
Požar J. Mihael
Preskar A. Viktor
Prevec J. Franc
Primec K. Mirko
Primožič J. Jakob
Prizmič Lovreta Marija
Prosek Antona Jakob
Puks V. Boris
Purkat J. Marija

Račnik P. Ivan
Rakef Janeza Franc
Rems B. Janez
Resman F. Marija
Rovanšek Matije Ana

Sadar A. Zvonko
Sakelšek M. Angela
Samec J. Jože
Serlič M. Slobodan
Setnikar I. Ivanka
Skočaj Jožeta Viktor
Slavič Jožeta Milica
Slokan I. Franc
Slokar K. Štefica
Sojar Antona Anton
Sotler J. Milena
Stare A. Alda
Stranščak Jožefa Anton
Strnad J. Janez

Savli A. Viktor
Sivc F. Franc
Sivc F. Vid
Sivc T. Frančiška
Škerl Erna
Škrofič Š. Majda
Smidovnik Antona Janez
Steblaj J. Marija
Stefanc P. Petar
Stefančič Franca Pavle
Stefanovič B. Nada
Suštaršič Markota Anica

Taler I. Ivan
Tence Josipa Jožko
Thuma Jože
Tomin Rajmunda Anica
Triplat A. Rudolf
Turk F. Doroteja

Udovič F. Jožefa
Umar A. Bruno
Urbas G. Ludvik
Urh-Ivec Marija

Vasiljevič I. Jovan
Vatovec Jožefa Lado
Velišček-Madon Marica
Vidas M. Hara
Volf A. Vladimir
Vrtačnik A. Savo
Vrus Marija

Zabavnik Franc
Zakrajšek Marica
Zalar J. Alojz
Zaman F. Franc
Zemljič M. Leopold
Zgonc Anton
Zorko Franca Franjo
Zupanc M. Rudi

Žabjek Jože Franc
Žilavec Cvetka
Živec V. Branimir
Žot Frančiška
Žulič F. Francka
Zupančič-Zigon Vera

Red za hrabrost

Itin I. Josip

Bojec Antona Anton
Božič A. Socerb
Bregar R. Rudi
Brence K. Ludvik
Brinar ing. Miran
Debevc A. Matija

Fabricio Evgena Rado
Fortin J. Florijan

Glavič A. Stanko

Hari Adama Josip

Jereb Ivan
Jeromen Miloš
Ješelnik F. Anton
Ješelnik J. Jakob

Kec I. Ivan
Kepa F. Jože
Klun Jože Ignac
Kocjan Janka Danilo
Kočevar A. Lovrenc
Kosirnik-Ivkovič I. Marija
Kos J. Miroslav
Kropar Ivana Ivan

Lah I. Aleksander
Leban Mihaela Rafael
Luzar J. Franc

Marc F. Alojz

Petrin F. Franc
Pirc S. Marjan
Požaršek L. Janez
Prost Franc-Oto

Rak F. Franc
Repše Franca Franc
Resman F. Marija
Reškovič Svetina Marija
Upnik Ivana Ivan

Srše Ivan
Strnad J. Janez

Sivc F. Vid
Stefančič A. Avguštin
Stokovac M. Ermano
Štergelj Martina Martin
Štular L. Franc
Šuštaršič Markota Anica

Tomić Magdalena
Trobec V. Milan

Tatovec Jožeta Lado
Viher Jožeta Martin

Zakrajšek J. Jože
Zalar J. Alojz
Zoran F. Franc

Živec V. Branimir

Orden bratstva i jedinstva sa srebrnim vencem

Arh Janeza Jože
Bavec J. Stanko
Čeh A. Ante
Čemažar R. Rudolf-Stane
Drobnič J. Janez
Jocić Mladena Vidosava
Klančar I. Milan
Klemenc J. Franc
Klun Ignaca Pavle
Kordiš F. Franc
Krašovec J. Jakob
Osojnik F. Alojz
Ošnjak J. Jožko
Ponikvar J. Ivan
Prevec J. Franc
Slapničar J. Jože
Žirovnik Jožeta Jože

Red partizanske zvezde s puškama

Dremelj A. Ante
Grad F. Ladislav
Taler I. Ivan-Johan

Orden zasluge za narod s srebrnimi žarki

Durli P. Jože
Jocić Mladena Vidosava
Kočevar J. Julij
Sinković F. Franjo
Srše Ivan
Štular L. Franc
Trobec V. Milan

V gosteh v DRN

Zbor, simfonični orkester in veliki revijski orkester Jugoslovanske ljudske armade iz Beograda se je vrnil z dvotedenskega gostovanja po Demokratični republiki Nemčiji. Ansambel je imel deset zelo uspešnih koncertov v Heiligenstadtu, Weissenfelsu, Leipzigu, Magdeburgu, Erfurtu, Egersdorfu, Eisenachu in v veliki dvorani Državne opere v Vzhodnem Berlinu.

V začetku septembra pa bo v Jugoslaviji gostoval umetniški ansambel ljudske armade Demokratične republike Nemčije »Erich Weinert«.

Vroče poletje

Namesto da bi diplomati kot vsi ljudje odšli na počitnice, imajo zdaj največ dela. V stekleni palači v New Yorku poteka izredno zasedanje generalne skupščine Organizacije združenih narodov, sklicano na zahtevo Sovjetske zveze, ker varnostni svet ni mogel rešiti spora o tem, ali naj Izrael proglase za agresorja in ali naj umakne svoje čete z zasedenih ozemelj. Že prvi dnevi razprave so pokazali, da so sile miru dosti močnejše od sile vojne in da so se Združene države in Izrael skoraj takoj znašle osamljene.

Sovjetski premier Aleksej Kosigin, ki se je na poti v New York ustavil v Parizu, kjer se je pogovoril s francoskim predsednikom Charlesom de Gaullom, je v svojem govoru v OZN postavil izraelsko agresijo v sklop splošnega svetovnega položaja. Rekel je, da »v zadnjih treh letih hoče ameriška politika na raznih koncih sveta doseči prevlado, se vmešavati v notranje zadeve drugih držav« in da vojna med Izraelom in arabskimi državami ni »lokalni konflikt«, marveč del širšega strateškega načrta ZDA. SZ je šlo za to, da se v diplomatskem boju zoper izraelsko-ameriška stališča formira široka fronta protivojnih sil kot sredstvo za reševanje mednarodnih sporov.

Predsednik jugoslovanskega izvršnega sveta Mika Špiljak je v svojem govoru v OZN poudaril, da ne more biti »nobenega aranžmaja, dokler se agresor ne bo umaknil«. To je potrditev naše politike, ki se je pokazala že takoj ob začetku spopada in ki se najlepše izraža z dobro znano izjavo predsednika Tita.

Zanimivo je stališče Francije, ki je sprva proglašala nekakšno nevtralnost. Toda sredi prejšnjega tedna je predsednik de Gaulle na vladni seji obsodil izraelski napad na arabske države in dejal, da Francija ne more privoliti v nobeno ozemeljsko spremembo, ki je rezultat vojaške akcije. Zanimivo je tudi, da je de Gaulle na tej seji obsodil ameriško vojno v Vietnamu: »Odtod izvira stališče Kitajske, združeno z njenim naglim oboroževanjem, odtod pa je po drugi strani nastal tudi psihološki in politični proces, ki je pripeljal do vojne na Bližnjem vzhodu.«

Razgledi s 46. vzporednika

Britanski zunanji minister George Brown je bil v težjem položaju, saj je Velika Britanija ob egiptovski blokadi Akabskega zaliva, se pravi še pred začetkom vojne, dosti bolj rožljala z orožjem kot ZDA. Toda v OZN je Brown posvaril Izrael, naj ne postavlja »nerazsodnih ozemeljskih zahtev«.

Izraelski zunanji minister Aba Eban je v generalni skupščini povedal tisto, kar trdijo ZDA: U Tant naj bi »prenagljeno, na hitro roko in brez utemeljitve« umaknil sile OZN z egiptovsko-izraelske meje. Potemtakem naj bi bila izraelska vojna preventivna, krive zanjo pa naj bi bile arabske države, Sovjetska zveza, U Tant in z njim vred tudi OZN.

U Tantov odgovor je bil brezkompromisen in odločen. Izraelskega zunanjega ministra je opozoril na to, da so bile sile OZN samo na egiptovskem ozemlju, da je v njihovo bivanje privolila ZAR, da je bilo od vsega začetka sklenjeno, da bodo modre čelade odšle, kadar se bo to zahotelo Združeni arabski republiki. Generalni sekretar OZN je tudi poudaril, da je Izrael ves čas onemogočal izvajanje raznih resolucij OZN, da ni nikdar maral slišati za to, da bi bile sile OZN tudi na njegovem ozemlju, da je Izrael »ne enkrat izvajal vojaške izzivalne napade« in tako samo zaostroval položaj. S tem odgovorom izraelskemu zunanjemu ministru je U Tant obračunal tudi z vsemi tistimi, ki opravičujejo agresorja in si pri tem upajo iti celo tako daleč, da blatijo delo OZN.

Izrael, ki je pijan od vojaške zmage, se upira zahtevam večine sveta, slišati je bilo celo, da se ne bo umaknil z zasedenih področij, pa če so vse članice OZN proti njemu. Izraelski politiki pravijo, da je Izrael zmagal ravno tako kot leta 1956, da pa ne bo ravno tako politično pogorel kot pred enajstimi leti. Seveda Izraelci vedo, da ne bodo mogli ostati na Sinajskem polotoku, zato pa zahtevajo skoraj nič manj: zagotovila za svobodno plovbo izraelskih ladij skozi Tiranski preliv in morda tudi skozi Sueški kanal; nekdanji jordanski del Jeruzalema; ureditev spornih vprašanj okoli voda, ki napajajo tudi Izrael; ureditev vprašanja beguncev, ki so zdaj večinoma na ozemlju, ki ga je zasedel Izrael. Obenem pa Izrael terja, naj bi se sam pogajal z arabskimi deželami, se pravi, da bi jim kot zmagovalec diktiral svoje pogoje.

Na dan so prišle nekatere stvari, ki jih je bilo prej le slutiti. Nekateri ameriški listi odkrito priznavajo, da so ZDA in Velika Britanija ob začetku vojne sporočile Izraelu, da ga vojaško ne morejo podpreti, da pa naj z bliskovito vojno čimprej zmaga, medtem pa bodo v OZN zavlačevale. Tako je tudi bilo. Tudi po tistem, ko je Izrael že premagal egiptovsko vojsko in ko je varnostni svet zahteval prekinitev ognja, so ZDA in Velika Britanija to zavlačevali. Medtem je Izrael lahko prodrl še v Jordanijo in Sirijo... Zakaj je predvsem Amerika tako zavlačevala? Ker je dobila od Sovjetske zveze zagotovilo, da se ne bo vmešala v spopad. Tako pišejo ameriški listi in poudarjajo, da je ob krizi na Bližnjem vzhodu pravzaprav prvič začela delati teleprinterska zveza med ameriško in sovjetsko prestolnico.

Ravno takšno pisanje meče še večjo krivdo na agresorja in njegove pomočnike.

Po drugi strani je bila odločnost zahodnega sveta, ki je bil vse vojne dni na izraelski strani — čeprav morda ne uradno — pogojena tudi v dejstvu, da ga arabski gospodarski ukrepi ne morejo zadeti tako zelo v živo kot pred enajstimi leti. Takrat sta zapora Sueškega prekopa in blokada arabskega petroleja močno prizadeli zahodno gospodarstvo. Zahodni gospodarstveniki so to lekcijo dobro izkoristili. Dobavitelje nafte so poiskali drugod, tako da so dobave z Bližnjega in Srednjega vzhoda dandanes dosti manjše kot pred enajstimi leti. ZDA pravzaprav niso odvisne od tega petroleja tako kot zahodna Evropa, čeprav se z njim napaja VI. ladjevje in še marsikaj. Zahodna Evropa je preusmerila izvoz, tako da zdaj dobiva s tega področja le 50 odstotkov petroleja. Zaloge petroleja v zahodni Evropi so velike, zadostujejo za nekaj mesecev, razen tega pa je mogoče petrolej voziti iz Perzije z velikanskimi tankerji, ki so bili medtem naročeni. Samo japonski »Indemicu Maru« lahko prepelje 210.000 ton, na razpolago pa je še 56 tankerjev z nosilnostjo 790.000 ton, ki zdaj praktično nimajo dela. Plovba okoli Afrike namesto skozi Suez je res daljša, toda petrolej bi bil le za pet odstotkov dražji. Zato je blokada petroleja in Sueza uspešna šele na daljši čas, ko bi se zahodna Evropa znašla v stiski in bi morala uvažati dosti dražji petrolej iz ZDA ali Venezuele.

Drug ukrep, ki takoj prizadene zahodnoevropsko gospodarstvo, pa je umik arabskega denarja iz bank v Evropi.

Toda Zahod se zaveda, da takšni ukrepi močno prizadenejo tudi samo arabsko gospodarstvo: ZAR dobi od Sueza na leto okoli 200 milijard starih dinarjev, njene arabske sosede pa so gospodarsko vezane samo na petrolej.

Takšno gospodarsko-politično ozadje seveda še bolj zapleta krizo in še bolj otežkoča delo mirovnih sil v OZN. Toda človeštvo vendarle z velikim upom gleda v stekleno palačo v New Yorku.

STANE IVANC

MED SLAVLJENCI JE TUDI PETER BEZRUČ

Med slavne jubileje, ki sta jih v letu 1967 proglasila Svetovna organizacija za mir in UNESCO, je uvrščen tudi jubilej češkega pesnika Petra Bezruča.

Poleg francoskega pesnika Baudelaira, nemške grafičarke Kolvitzove, avstralskega književnika Lawsona, znanstvene delavke Marie Curie Sklodowske, angleškega književnika Jonathana Swifta, italijanskega skladatelja Monteverdija, ruskega slikarja Ajvazovskega in arabskega srednjeveškega znanstvenika Abdula Faradža al Isfanija je dospel v središče svetovne kulturne javnosti avtor, čigar slavo lahko pripisujemo pravzaprav eni samcati knjigi pesmi. Pod naslovom »Šleske pesmi« so pri nas v prevodu Frana Albrehta izšle leta 1919.

Peter Bezruč (pravo ime Vladimir Vašek) se je rodil 15. septembra 1867 v šlezijskem mestu Opavi kot sin prosvetitelja Antonija Vaška, Umrl je 17. februarja 1958 v Kostelcu v Hani kot narodni umetnik in pesnik, ki ga je ljubil in spoštoval ves narod.

Po treh letih študija na univerzi (študiral je klasično filologijo) je postal poštni uradnik. Do dna duše ga je pretresla usoda šlezijskega naroda, ki ga je dodobra spoznal v času svojega službovanja. Tega nacionalnega in socialnega izvora je tudi Bezručeva zbirka pesmi, ki je prvo izšla pod naslovom »Šleska številka« (1903), kasneje kot »Šleske pesmi« (1909).

To so mogočni, a vendar preprosti verzi, ki izražajo srd, ponižanje, obup in vznemirljivo težnjo po odporu in boju. Z verzi je bil prvič v češki poeziji v imenu zatiranega naroda izrečen ognjen protest proti izkoriščevalski oblasti in proti nebrižnosti Prage za usodo češkega življa v Šleziji. Sliko težkega življenja delavcev in kmetov v tem kraju spremlja zanos socialnega upora, izražen v narodni poetičnosti hkrati z elementi sodobne moderne poezije. Kajti umetnost sama po sebi ni bila avtorjev cilj — ta cilj je iskati v samem jedru življenja.

Bezručevo pesniško zbirko prištevamo med tista umetniška dela, ki dokazujejo, da je velik pesniški poskus lahko izvzan le z velikimi življenjskimi vzgibi. Značilni, ostri značaj Bezručevih stikov ne izhaja iz neke pesniške špekulacije — napisani so bili iz potrebe po protestu! V svojem delu Peter Bezruč ni opeval izmišljene lepote, odtegnjene od življenja — pač pa resnično podobo družbeno in socialno zatiranih ljudi. Učinkujoč in živahen odnos do resničnosti in želja, da se ta podoba spremeni, je postal pesnikov osnovni motiv za ustvarjanje.

V čehoslovaški in svetovni književnosti je težko najti pesnika, ki bi s tako doslednostjo ustvarjal svoje delo kot vzvišeno službo narodu, kot prepletanje osebnega življenja z narodovim, v imenu katerega je govoril.

»Šleske pesmi« Petra Bezruča, ki so v teku let izhajale v novih in novih izdajah, so imele revolucionaren vpliv v umetnosti, ki ga ni moč prezreti. Razširile so idejo revolucije med množice, prodrle v srce čehoslovaškega naroda v borbi za njegovo nacionalno in socialno osvoboditev in v tem smislu odigrale nadvse pomembno vlogo.

Naša beseda — nova knjižna zbirka MK

Nedavno je založba Mladinska knjiga v Ljubljani izdala prvih pet knjig »NAŠA BESEDA«, kateri doslej pri nas ni bilo enake, ne po obsežnosti ne po skrbnem kakovostnem izboru. Svoje ime je zbirka dobila po znani pesmi našega velikega pesnika Otona Župančiča, katerega zbrano delo v petih knjigah je tudi temeljni kamen — kot je dejal predsednik uredniškega odbora Josip Vidmar — te stavbe, ki smo jo začeli graditi. V uredniškem odboru so še: dr. Franček Zadravec, Franček Bohanec in Janko Kos.

Vsekakor je zamisel založbe MK vredna hvale, saj slovenskemu bralstvu manjka kritičen pregled slovenske literature, da bomo vedeli, kaj imamo in česa nimamo; manjka nam izbor tistega, kar je resnično dragocena zakladnica našega duha. Zbirka bo predvidoma obsegala 80 knjig v povprečnem obsegu 240 strani. Iz načrta je razvidno, da bo smotrna in tehtna in da bo obsegala vse, kar je od Trubarja do naših dni nastalo pomembnega v slovenski književnosti.

Kot že rečeno, je nedavno izšlo v okviru zbirke NAŠA BESEDA celotno delo Otona Župančiča, še v letošnjem letu pa bo izšlo v sedmih knjigah izbrano delo Ivana Cankarja. V prihodnjem letu bo izšlo v zbirki novih 15 knjig, v katerih bo zaobjeto izbrano delo Ivana Tavčarja, Janka Kersnika, Frana Levstika, Antona Aškerca, Janeza Svetokriškega in drugih, Mirana Jarca in Slavka Gruma, Izidorja Cankarja in Alojza Gradnika. Zbirka bo izhajala redno in bo v štirih, petih letih zaključena. Prednost zbirke je tudi v veliki nakladi (20.000 izvodov), kar pomeni, da bodo knjige cenejše in zaradi tega tudi dostopnejše ljubiteljem naše domače književnosti.

V okviru te zbirke je ustanovljen tudi Klub bralcev Naše besede. Podobni klubi so se v svetu že uveljavili, imajo pa namen, da pride knjiga iz založbe neposredno v roke bralca in je zato bistveno cenejša. Član kluba lahko postane vsakdo, pogoj je le, da se naroči na enoletno zbirko NAŠE BESEDE — naročnino pa bo lahko plačeval v rednih mesečnih obrokih. S članstvom v Klubu bralcev pa si naročnik pridobi tudi ugodnost popusta pri knjigah (razen šolskih), ki jih je založba MK izdala v zadnjem polletju.

C. Š.

Pojem elegance so kravate
terital
TOVARNE Svilanit
KAMNIK

»Kozara« v Italiji

Film Veljka Bulajića »Kozara« že več kot dva tedna z velikim uspehom predvajajo v italijanskih kinematografih, žal v idejno močno skrajšani verziji in to brez posebnega dovoljenja avtorjev filma.

Kakor je razvidno iz zapisov po italijanskih časnikih, je govora o skrajšanju nekaterih scen v škodo vsebine filma. Samovoljni postopek italijanskih distributerjev je naletel na ostro obsojanje italijanskega tiska.

»Unita« piše:

— Po predvajanju v več kot 80 državah, spremljana z enoglasnim ploskanjem, je »Kozara« po petih letih končno prišla tudi v Italijo. Ali v kakšnem stanju! Milansko občinstvo, ki jo je zmagoslavno pozdravilo v kinematografu »Liriko«, jo bo težko prepoznalo. Obstajajo namreč filmske distribucije, ki so se strokovno usposobile za nekaznovano maskiranje filmov, ki prihajajo z vzhoda... Dalje piše kritik tega lista, da je bil nad filmom izvršen pravi genocid, saj je bila med drugimi iz njega izrezana ena izmed najlepših scen — ljudska pogrebna molitev. Beseda »tovariši« zamenjana z »dečki«, niti z besedo se ne omenja, da se v tem filmu govori o komunistih niti da je partizanski komandant bivši španski borec... Ne mislim naštevati vseh amputacij tega jugoslovanskega filmi, saj mora italijansko občinstvo videti »Kozaro«, pa čeprav v taki obliki, zaključuje kritik časnika »Unita«.

Film je sicer dosegel v Italiji izreden komercialni uspeh. Tako so v kinematografu »Manzoni« v Milanu za njega iztržili kar 740 tisoč lir, kar je mnogo več kot na primer za film »Poročena žena« znanega režiserja Godarda.

Partizanska ljudska pesem

FRAN ROŠ

Dobrovlje

Visoke, mogočne dobroveljske hoste šumijo,
med starimi smrekami prede skrivnostni se mrak,
po toplih planotah kmetije potihoma ždijo,
in v soncu kot pesem svobode preliva se zrak.

Pod krov svoj dupline tu vabile so partizane,
sovrag po bregovih tam rušil se v ognju je strt.
*Tod vije se steza, ki stopal po njej je naš Stane.**
*Tam Vera** in Dušan*** sta v boju omahnila v smrt.*

Dobrovlje! V zvestobi slovenski jeklene ste stale,
zbesnelega srda vihar se je lomil ob vas.
Vse, kar ste imele, za véliko zmago ste dale.
Naj sijejo jasne vam zarje v bodočnosti čas!

* Franc Rozman-Stane
** Vera Slandrova
*** Dušan Kraigher-Jug

FRAN ROŠ

Grob v gori

Meglà se nad goró je razpodila
in sonce že preliva jutro v dan.
Med mladim smrečjem skrita je gomila,
ob njej beli se kamen skoz bršljan..

Šest mladih fantov in deklè med njimi,
bilo je — pravijo — pšeničnih las,
prav tu so klecnili, požeti v zimi,
in vročo kri razlili v sneg in mraz.

Zdaj spe. Minevajo nad njimi leta,
ki v njih bi mogla cvesti jim mladost.
Telesa so jim vsa tesnó objeta,
v tovarištvu njih zadnja je radost.

Razpet je nad gomilo soj modrine,
goré svobodne je ozaril dan.
Posluša iz zemljé utrip tišine
ob mrtvi partizanki partizan.

FRAN ROŠ

Saldenburg*

V tujem svetu, vrh pečine
grad že star stoji molčé,
ozke, mrke so mu line,
Saldenburg mu je ime.

Tam slovenska so dekleta
pretrpela leta tri,
vedno za svobodo vneta,
ki brez nje življenja ni.

Tisti čas doma je tekla
njih očetov — borcev kri,
v taborišču žalost pekla
mame je do zadnjih dni.

Na domačih tleh dekleta
čaka v razvalinah vas.
Mame ni in ne očeta.
Rane celi novi čas.

* Med vojno so Nemci odpeljali v svoja taborišča okoli 3000 slovenskih otrok, ki so njihovi očetje in bratje bili v partizanih. Matere so poslali v Auschwitz, kjer jih je večina umrla. Mnogim so požgali domove.

V taborišču Saldenburg na Bavarskem je bilo nad 100 mladih deklet iz Spodnje Štajerske. Tam so v album Pepce Medvedove iz Raven pri Šoštanju zapisale spominske besede, ki izpričujejo njihovo zvesto ljubezen do domovine. Album hrani Mestni muzej — oddelek NOB v Celju. O Saldenburgu piše Stane Terčak v svoji knjigi »Ukradeni otroci«.

Drago Benčič-Brkin

Dne 22. junija je v Zagrebu nenadoma umrl generalni podpolkovnik JLA tovariš Drago Benčič-Brkin, star šele 56 let.

Pokojnik je bil rojen v Puli, mladost pa je preživel v Ljubljani, v Trnovem, kamor se je preselil s starši po italijanski zasedbi Istre in Slovenskega Primorja. Študiral je na tehnični fakulteti; večkrat je zaradi pomanjkanja moral prekiniti šolanje in se zaposliti. V službi je prišel v stik z delavci in začel razmišljati o njihovem položaju ter prebirati marksistično literaturo. Aprila 1941 pa je kot prostovoljec vstopil v bivšo jugoslovansko vojsko. Ujeli so ga okupatorji, pa mu je uspelo pobegniti.

Junija 1941 je začel delati v OF, aprila 1942 pa je odšel k partizanom na Notranjsko. Kmalu je postal četni komisar, bil huje ranjen, ko pa je ozdravel, je postal bataljonski komisar v Šercerjevi brigadi. Po italijanski kapitulaciji je postal komisar Loške, kasneje 13. brigade 14. divizije. Udeležil se je pohoda 14. divizije na Štajersko. Takoj po prihodu tja je postal komisar te divizije. Junija je bil na Pohorju ranjen, po okrevanju avgusta istega leta pa je bil komisar IV. operativne cone. Marca 1945 je bil imenovan za komisarja 9. korpusa. Z njim se je udeležil bojev v aprilski ofenzivi, napada na Trst ter osvoboditve Primorja in Istre. Po končani vojni je postal komandant odreda JA v STT.

Po vojni je v vojski opravljal v glavnem politične funkcije. Končal je višjo vojno akademijo v Beogradu in izredno gradbeni oddelek tehnične fakultete. Zadnjih deset let je opravljal vodilno politično funkcijo v JLA v Zagrebu.

Soborci, posebno iz Šercerjeve brigade in 14. divizije, se ga spominjajo kot srčno dobrega človeka, predvsem pa kot tovariša, ki je znal kljub surovim časom vedno najti prijazno besedo za soborca. Tudi v povojnih časih je ostal predvsem tovariš, ki je podrejene spodbujal, jim svetoval, ne pa samo zahteval. Za izvajanje sklepov IV. plenuma ni deloval samo po uradni dolžnosti, ampak tudi s srcem komunista in zavestjo komunista, ki se je v njem izoblikovala še takrat, ko je kot napreden študent v vrstah delavskega razreda spoznaval potrebe po organiziranem delovanja za preobrazbo družbenega reda.

Tovariša Brkina, narodnega heroja in nosilca »Spomenice 1941«, se bomo spominjali kot enega izmed tistih požrtvovalnih ljudi, ki so stali vse življenje v prvih vrstah boja za socializem. Naj mu bo večna slava!

MATURA V CELOVCU

Na slovenski gimnaziji v Celovcu je bilo te dni kaj živahno. Pred maturitetno komisijo sta nastopila dva osma razreda s skupno kar 37 dijakinjami in dijaki. S tem se je število maturantov, ki je konec lanskega leta znašalo 84, vidno pomnožilo. Šolsko leto 1962/63 je dalo 17 maturantov, šolsko leto 1963/64 21 maturantov, zadnji dve šolski leti pa vsako po 23.

Deset let razvoja slovenske gimnazije v Celovcu, pet njenih matur in število njenih letošnjih maturantov so najzgovornejši dokaz upravičenosti že večletne zahteve po lastnem poslopju, saj so v tem času koroški Slovenci vsako leto znova izpričali, da je bila ustanovitev te šole življenjska potreba koroških Slovencev.

Vzroki in posledice izraelskega vojaškega uspeha

NA SLIKI VIDIMO DELE IZRAELSKEGA LETALA, KI SO GA EGIPČANI SESTRELILI V DELTI REKE NILA

Tretja izraelsko-arabska vojna je bila izredno kratka.

Ugotavljanje vzrokov, ki so omogočili tako nagel in vsaj začasen vojaški uspeh izraelske vojske, je dolgotrajna in zamotana zadeva. Celo v najbolj strnjeni analizi pa je treba upoštevati skupek vojaških, gospodarskih, političnih, moralnih, psiholoških, notranjih in zunanjih dejavnikov, ki so vplivali na tak izid vojne.

Če sodimo po povsem zanesljivih podatkih, potem je ključ za razumevanje izraelskega vojaškega uspeha na Sinajskem polotoku v tem, ker je Izrael dobil zračno zaščito ameriškega 6. ladjevja s kakimi 500 letali in britanskih letalskih sil v Sredozemlju. Potemtakem je bil egiptovski odpor že vnaprej obsojen na neuspeh. Nobenega dvoma ni, da so se ZDA in Velika Britanija v materialnih, političnih, moralnih in psiholoških pripravah napada v tolikšni meri vmešale, da bi nedvomno začele tudi vojno, če ne bi bilo drugega izhoda. To potrjujejo njihovi manevri s pomorskimi in letalskimi silami v vzhodnem Sredozemlju, pa tudi gospodarski, politični in psihološki pritisk na ZAR. Po premoči, ki jo je izraelska vojska uresničila v tankih in letalih, pa je videti, da so ocene o moči obeh strani, ki so jih dajali pred spopadom, netočne.

Če skušamo vsaj malo nakazati faktorje, ki so najizraziteje vplivali na potek vojnih dogodkov, potem moramo omeniti zanesljivo vodenje operacij s strani Izraelcev, njihovo popolno tehnično premoč v ustreznih napadnih smereh, prednost, ki so si jo pridobili s svojo pobudo, in stabilnost njihovega oskrbovanja. Hkrati s tem pa ne smemo pozabiti na geografsko okolje operacij, na pregledno puščavsko zemljišče, ki je bilo napadalcu — glede na njegovo popolno premoč v zraku — v večjo korist kot branilcu.

Pri tem moramo poudariti dvoje. Prvič, ljudstvo in vojska, ki imata opraviti z agresijo, bosta morala zlasti v začetnem obdobju vojne razčistiti vrsto težav, ki so posledica sovražnikove iniciative. Drugič, samo število in hrabrost ne zadostujeta za uspešen odpor tehnično močnejšemu sovražniku in, kot vse kaže, izredno visoki profesionalni izurjenosti.

Vsaka vojna, pa tudi ta tretja izraelska agresija, je preveč zamotana, da bi jo mogli oceniti samo s stališča rezultatov, doseženih na fronti. Vojaški pisec Svečin je nekje slikovito omenil, da vojne ni mogoče imeti za navadno tekmovanje dveh armad. Današnja situacija nam potrjuje resničnost njegove trditve. Takoj nato, ko je bitka potihnila, je težišče spopada prešlo na politično in diplomatsko področje, pa tudi na področje nafte. Arabske dežele so sprejele resolucijo varnostnega sveta o prenehanju ognja, čeprav je napadalec zasedel del njihovega ozemlja. Toda hkrati s tem so prekinile diplomatske odnose z ZDA in Veliko Britanijo, ker imajo ti državi za moralne pobudnike in vojaške zaveznike napadalca. Zato so jima tudi prenehale dobavljati nafto. Izrael pa čedalje glasneje naznanja, da bo vojaško zmago izkoristil tudi za ozemeljska osvajanja. Najvišji izraelski vojaški in civilni voditelji so jasno povedali, da se ne nameravajo umakniti iz Jeruzalema in, kot vse kaže, nameravajo ostati tudi v Šarm el Šejku z izgovorom, da morajo zavarovati svobodno plovbo po Akabskem zalivu.

Vse te okoliščine dokazujejo, kako zamotane in eksplozivne so razmere na Srednjem vzhodu. Napadalčevi poizkusi, da sosednim arabskim državam enostransko vsili mirovne pogoje, vsebuje osnovo za novo vojno. Zato tudi mednarodna javnost in vse socialistične, miroljubne in napredne sile v svetu ne morejo biti mirne vse dotlej, dokler ne bo izraelska agresija kaznovana. Nikakor pa ne morejo biti mirne glede pogojev za sklenitev miru.

Arabskim državam in ljudstvom je prav sedaj nujno potrebna vsestranska pomoč v njihovem pravičnem boju z napadalcem in čedalje hujšim imperialističnim pritiskom. Boj je težak, vsebuje mnogo neznank in skriva nevarne podvodne čeri. Uspeh je odvisen predvsem od notranjih sil arabskih dežel in njihove medsebojne povezanosti. Za arabsko enotnost v boju proti imperialističnemu pritisku ne zadostujejo več le skupna nacionalna čustva, temveč so nujne globlje in temeljitejše družbenogospodarske spremembe. Zmotno je prepričanje, da arabske države lahko brez mednarodne podpore in solidarnosti same stopijo na čisto in ravno pot svobodnega, samostojnega in neodvisnega razvoja. Še večja zmota pa je prepričanje, da je sporazum med velikimi silami — čeprav je tudi to zelo pomembno — edini faktor mednarodnih odnosov. Lahko celo trdimo, da je določena oseka v aktivnosti in mobilnosti nevezanih držav v njihovem boju za politiko in načela aktivnega miroljubnega sožitja ohrabrila imperialistične in agresivne sile. Prav to nas navaja na misel, da bi moral vojaški poraz arabskih dežel v tej vojni postati vzpodbuda za večjo dejavnost in čvrsteje povezano akcijo nevezanih dežel v boju za mir, svobodo, neodvisnost in enakopravnost ljudstev.

Alojzija Kek — sedemdesetletnica

Te dni praznuje svojo sedemdesetletnico partizanska mama Alojzija Kek iz Brezovice pri Ljubljani. Ob tej priložnosti se je spominjajo številni partizani, ki jim je med vojno pomagala in tako mnogokrat stavila svoje življenje na kocko. Še na mnoga leta, dobra Kekova mama!

Pavlonceva mama slavi 83. rojstni dan

V hiši Marjete Bertoncljeve, po domače Pavlonceve matere, bo tudi letos veselo kot vsa leta nazaj, ko je praznovala svoj rojstni dan. Letos bo imela že 83 let. 11. julija jo bodo obiskali mnogi borci in aktivisti, s katerimi je nekdaj sodelovala.

Življenje Pavlonceve mame je bilo vseskozi težko in naporno. Kot hči delavske družine je morala že v rani mladosti od doma in pri raznih gospodarjih služiti vsakdanji kruh. V 26. letu življenja se je poročila s preprostim delavcem. Svoje otroke sta zakonca vzgajala v naprednem duhu. Že v rani mladosti sta jim vcepila ljubezen do domovine in vsi so se vključili v sokolsko društvo. Starejši sinovi so bili pred vojno tudi člani napredne delavske stranke.

Ko je okupator zasedel deželo, so vsi štirje sinovi odšli v partizane. Dva sta padla: Štefan novembra 1942 na Lipniški planini, Anton pa aprila 1944 kot komandant Gregorčičeve brigade. Mati in obe hčerki so bile ves čas vojne terenske obveščevalke.

Še na mnoga leta, Pavlonceva mama!

Jubilej Fajdigove mame

Tovarišica Johanca Mulejeva ali po domače Fajdigova mama iz Vrbe na Gorenjskem je praznovala 70-letnico življenja. Ob visokem jubileju so jo obiskali njeni nekdanji bojni tovariši in ji zaželeli še mnogo lepega v življenju.

Fajdigova mama je pričela sodelovati v NOB že leta 1942. Sredi najbolj zagrizenega dela ji je nemški okupator prisilno mobiliziral sinove Janeza, Antona in Franceta, čeprav so bili domala še otroci. Tovarišica Mulejeva ni mirovala. Skušala se je povezati s sinovi in že zgodaj spomladi 1943 sta Janez in Anton prišla na dopust in takoj odšla v partizane. Oba sinova sta bila oficirja v 9. korpusu, Janez v Prešernovi brigadi, Anton pa v intendantski službi 31. divizije. Ves čas je naša partizanska botrica, kakor smo Fajdigovo mamo vedno klicali, sprejemala pod streho svoje hiše v Vrbi na Gorenjskem, skupaj s svojim možem, partizane Ivana Gašperina-Mitjo, sekretarja okrožnega komiteja KPS za jeseniško okrožje; Valentina Dolarja-Čira, sekretarja okrajnega komiteja KPS Žirovnica; Janka Muleja-Dušana, sekretarja komiteja KPS Žirovnica; Zdravka Tavčarja-Bena, sekretarja okrajnega komiteja SKOJ Žirovnica; Slavka Dežmana-Zorana, člana istega komiteja in druge tovariše. Pri Fajdigovih so bili sestanki partijskih komitejev in SKOJ. V hiši so imeli bunker, kamor so se zatekali ilegalci in partijski funkcionarji, ko je grozila nevarnost. Fajdigova mama je mnogo noči prečula ob partizanih, jim prala perilo in obleke, jim bila kurirka in obveščevalka. Večkrat je odšla na Primorsko na osvobojeno ozemlje obiskat svoje sinove. Nekoč je padla v nemško zasedo, pa ji je pobegnila in se priključila borcem Prešernove brigade in z njimi nekaj dni partizanila, dokler hajka ni pojenjala.

Plemenito srce tovarišice Mulejeve, njena zavest, da je Slovenka, njena mržnja do okupatorja, vse to nam je vlivalo pogum in neizprosno odločnost v boju proti okupatorjem.

Zdravko Tavčar-Beno

V Raščici — rojstnem kraju pisca prve slovenske knjige Primoža Trubarja so odkrili spomenik padlim borcem NOV in žrtvam fašističnega nasilja. Slavnosti se je udeležilo več sto domačinov iz Velikih Lašč, Turjaka, Roba in Karlovice, mnogi pa so to nedeljsko dopoldne prišli v Raščico tudi iz Ljubljane

Z NOVIM ZNAKOM «JOGI» TUDI NOVOST «MEBLO» NA PODROČJU VZMETNIC

PREŠITA VZMETNICA

JOGI DE LUXE

ALFA STUDIO - 67 - TV 15-4

JOGI-DE LUXE VAM NUDI:

POČITEK KER JE PREŠITA IN IZREDNO UDOBNA • HIGIENO KER IMA DVE PLASTI «IPRENA» MATERIALA, KI DIHA Z VAMI • TRAJNOST KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKRBNO IZDELANA IZ NAJBOLJŠIH MATERIALOV • ELEGANCO KER JE UPORABLJENO BLAGO ORIGINAL, NO V BARVAH IN VZORCIH • JAMSTVO KER «JOGI DE LUXE» JE IZDELEK «MEBLO». «MEBLO» PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA - NOVA GORICA

MEBLO

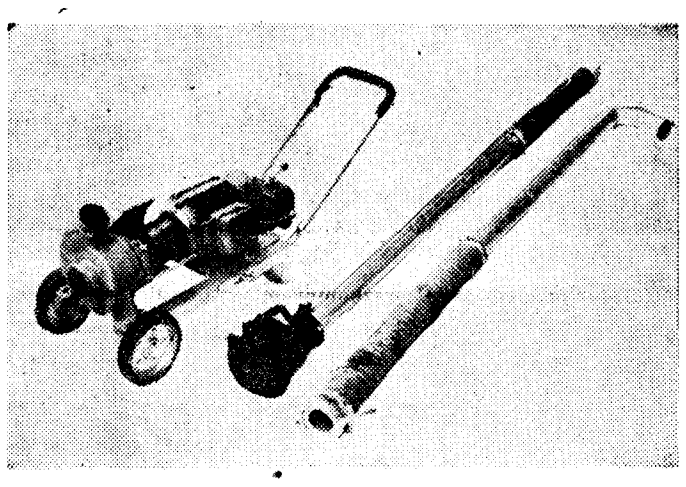

Črpalka za gnojnico in goste tekočine s priključkom na 3 faze. Imamo tudi monoparne in na bencinski motor. Motor se lahko vsesplošno uporablja.

Kapaciteta črpalke 800 l na minuto.

Izdelek zahtevajte pri

»AGROTEHNIKI«

v vašem kraju ali direktno pri proizvajalcu

»FERRALIT« Žalec

N

VELEBLAGOVNICA nama LJUBLJANA

NOVOSTI IZ UVOZA

ZA WEEKEND, ZA PIKNIK, ZA IZLETE IN ZA KOPANJE VSE V III. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE »NAMA«, TOMŠIČEVA 2

- senčniki: veliki in mali — gibljivi in negibljivi za terase, za gostišča in za weekende ter taborjenje (nemški)
- camp fotelji — zložljivi (nemški, madžarski)
- camp mizice — zložljive (nemške, madžarske)
- camp stolčki — zložljivi (nemški, madžarski)
- camp pečice (roštilji)
- camp kovčki s posodo in jedilnim priborom za dve ali štiri osebe
- camp kuhalniki na plin, na špirit, na bencin
- camp kasete za hrano
- zložljivi ležalniki in naslanjači (nemški)
- gumirane trodelne blazine (madžarske)
- šotori za dve, tri, štiri in šest oseb (nemški, domači)

PRVIČ PRI NAS: gumirani zračni fotelji (madžarski)-
NOVI PROIZVODI — PRAKTIČNE NOVOSTI — NAKUP TUDI NA KREDIT

Gorenjska kreditna banka — Kranj

VARČEVANJE — PRIJETNO POTOVANJE!

115 nagradnih potovanj po Jugoslaviji so namenile kreditne banke in hranilnice Slovenije svojim varčevalcem v letu turizma.

Žreb bo dodelil nagrade varčevalcem, ki bodo od 1. aprila do 31. avgusta 1967 na novo vložili ali povečali svojo vlogo za 1000 N-din. V žrebanje so vključeni varčevalci vseh vrst hranilnih vlog.

PROGRAM POTOVANJA:

- **Petek, 15. IX.** — Odhod iz Ljubljane ob 15. uri popoldne, po avtomobilski cesti preko Zagreba in Karlovca do Plitvic. Namestitev v hotelu, večerja in prenočišče.
- **Sobota, 16. IX.** — Po zajtrku ogled narodnega parka »Plitvice« in nadaljevanje vožnje proti morju do Zadra, postanek za kosilo in ogled mestnih znamenitosti, nato ob jadranski obali prek Šibenika do Splita. Večerja in prenočišče.
- **Nedelja, 17. IX.** — Po zajtrku ogled Splita in nadaljevanje vožnje ob obali, nato ob Neretvi do Mostarja, postanek za kosilo in ogled starega mesta, in dalje do Sarajeva. Večerja in prenočišče.
- **Ponedeljek, 18. IX.** — Po zajtrku ogled znamenitosti mesta in nadaljevanje vožnje prek Travnika v Jajce, postanek za kosilo in ogled zgodovinskega mesta in slapov reke Plive, potem dalje do Banja Luke. Večerja in prenočišče.
- **Torek, 19. IX.** — Zajtrk, krajši ogled mesta ter povratek prek Zagreba, postanek za kosilo na Otočcu, s prihodom v Ljubljano okoli 15. ure.

Vloge sprejemajo vse kreditne banke in hranilnice ter vse pošte v Sloveniji.

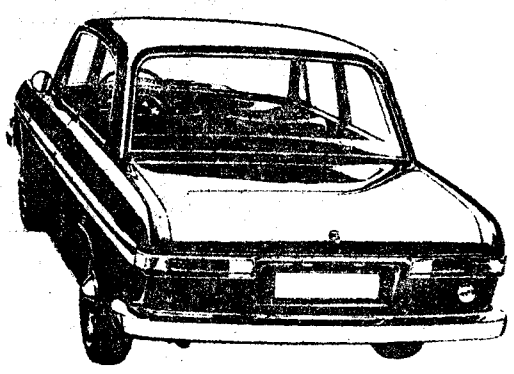

AUDI
Auto Union

Modeli 1967

Priporočamo vam, da se odločite za udobno in zanesljivo vozilo z edinstvenim 4-taktnim Mercedes-Benz motorjem najnovejše konstrukcije. Izredno ugodna cena za nakup avtomobila srednje kategorije, ki je zelo ekonomičen in praktičen za vsako priložnost.

AUDI	72 KM	2 vrati	DM 5.688 in pripadajoča carina
AUDI	80 KM	2 vrat	DM 6.000 in pripadajoča carina
AUDI	80 KM	4 vrata	DM 6.315 in pripadajoča carina
AUDI	90 KM	2 vrata	DM 6.583 in pripadajoča carina
AUDI	90 KM	4 vrata	DM 6.916 in pripadajoča carina
AUDI	80 VARIANT		DM 6.382 in pripadajoča carina

Servisna služba v vseh večjih krajih. Rezervni deli na zalogi. Vabimo vas na preizkusno vožnjo.

INFORMACIJE: AUTOCOMMERCE, generalno zastopstvo, Ljubljana, Trdinova ul. 4, telefon 313-580.

PREDSTAVNIŠTVA: Beograd, Zagreb, Sarajevo, Skopje, Novi Sad, Reka, Split.

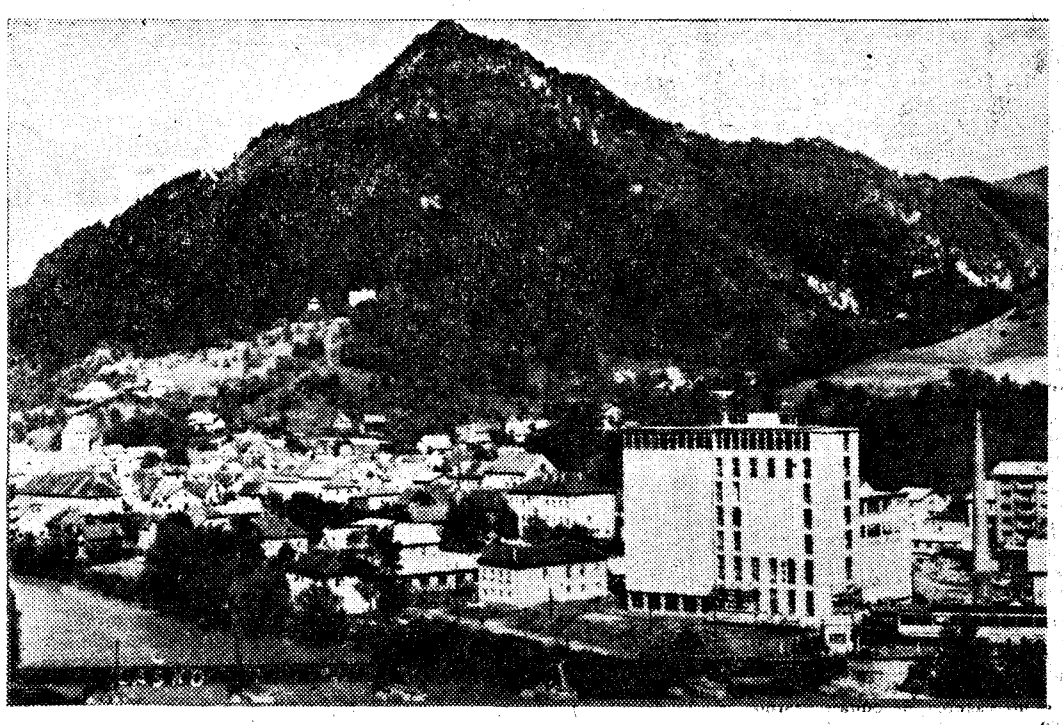

2. JULIJ — PRAZNIK OBČINE LAŠKO

Prebivalci občine Laško slavijo te dni v okviru praznovanja PIVO - CVETJE svoj občinski praznik, ki je posvečen prvemu partizanskemu napadu na rudnik Laško.

Vse od ustanovitve narodnoosvobodilne fronte je bilo narodnoosvobodilno gibanje v Laškem in bližnji okolici zelo razgibano in kot posledica tega so se pričeli stopnjevati tudi oboroženi spopadi z okupatorjem in njihovimi domačimi izdajalci.

Z gozdovi poraslo področje občine Laško, predvsem pa zgornji predel Rečice, Mrzlice in Šmohorja so bili kot nalašč najprimernejše mesto za organizirano delo prvoborcev, med katerimi že v prvi polovici leta 1941 najdemo Toneta Grčarja, Vrunča — Buzdo in mnoge druge. Proti koncu leta 1941 pa se je na omenjenem področju nekaj časa zadrževal tudi Sergej Kraigher. Organizatorji upora so se preko zime naselili kar po kmetijah, ki so jim služile za varno zavetje.

Gornji del Rečice je zato nad eno leto veljal za osvobojeno ozemlje, kamor do druge polovice leta 1942 ni stopila noga okupatorja. Borci revirske čete so se stalno borili z okupatorjem in bili v nenehnem stiku z domačimi aktivisti.

Izdelali so plan napada na rudnik, ki je imel za cilj, da se polastijo razstreliva, ki ga je bilo v rudniških skladiščih dovolj. Po dobri pripravi (saj je bil z organizatorji napada v sporazumu tudi sam stražar) je akcija na rudniške objekte v noči od 2. na 3. julij popolnoma uspela. Napad je bil izvršen brez večjih izgub; kot žrtev je padel samo borec Butja Janez, ki je sodeloval v napadu na rudniški konzum.

Partizani so zaplenili velike količine razstreliva, odpeljali precejšnjo zalogo hrane in tekstilnega blaga, »verkšutzi« pa so bili ob orožje.

V spomin na ta uspeli partizanski napad praznujejo občani občine Laško od 1953. leta dalje ta dan kot svoj občinski praznik, zato k omenjenemu praznovanju žele občanom občine tudi v bodoče mnogo uspehov in delovnih zmag

Skupščina občine Laško,
občinska vodstva družbeno političnih
organizacij in delovne organizacije.

20 let obstoja

OBRTNEGA GRADBENEGA PODJETJA »GRADLES«

Od skromnih začetkov do pomembnih uspehov

DANAŠNJE OBRT. GRADBENO PODJETJE GRADLES IMA SEDEŽ NA SMETANOVI 75. SEDANJI NASLOV NOSI PODJETJE ŠELE NEKAJ LET. RAZVILO SE JE IZ PODJETJA, KI JE BILO USTANOVLJENO 20. JUNIJA 1947. LETA; TAKRAT SE JE IMENOVALO »OKRAJNE MIZARSKE DELAVNICE PESNICA«. USTANOVITELJ PODJETJA JE BIL TEDANJI OKRAJNI LJUDSKI ODBOR MARIBOR.

Pred 20 leti so trije prizadevni možji zavihali rokave. To so bili: Ciril Ul iz Šentilja, Ferdo Rojko iz Pesnice in Vlado Frangež. Ti so predstavljali podjetje z naslovom okrajne mizarske delavnice Pesnica. Začetnih denarnih sredstev niso imeli. Začeli so s svojim orodjem. Sami so se oskrbovali z osnovno surovino, lesom, sami so podirali drevesa in žagali deske, skratka, do končnih izdelkov so izdelovali vse sami. Ukvarjali so se le z mizarstvom.

Leta 1950 se je podjetje preimenovalo. Nastala je okrajna lesna industrija Pesnica s tremi žagarskimi obrati, kjer je bilo zaposlenih 30 ljudi.

Leta 1953 se je podjetje spet preimenovalo — tokrat v obrtno mizarsko delavnico Pesnica. To podjetje je opustilo žagarstvo. Izdelovalo je le mizarske izdelke, med drugim tudi pohištvo.

Hude čase je preživljalo podjetje leta 1956. Bilo je tik pred likvidacijo. Največji bruto promet je tedaj znašal le 16 milijonov S-din. Za pokritje izgube so izčrpali vse sklade.

Že leta 1957 pa se je stanje v podjetju izboljšalo, tako da se je bruto produkt zvišal za celih 256 odstotkov. Pet let kasneje, leta 1962, pa je znašal bruto produkt že 392 milijonov S-din. Podjetje je imelo leta 1957 le 7 milijonov S-din poslovnega fonda, leta 1962 pa že 82 milijonov S-din.

Sedanje ime Gradles je dobilo podjetje leta 1964, leta 1965 pa se je k podjetju pripojilo še Splošno kamnoseško podjetje na Ptujski cesti 42.

Danes ima podjetje Gradles že štiri močne obrate s prometom 200 do 400 milijonov S-din, v teh obratih pa je zaposlenih trenutno 320 ljudi.

Letos ob 20-letnici podjetja bo znašala realizacija milijardo 200 milijonov S-din, za poslovne sklade pa je predvidenih vsega skupaj več kot 200 milijonov S-din. Že leta 1957 so v podjetju uvedli delitev dohodka po delu.

Med obrati podjetja Gradles naj omenimo mizarski obrat Pesnica, ki ga že preurejajo v obrat za serijsko izdelavo stanovanjskih vhodnih vrat, predvsem vrat, prevlečenih s tako imenovanimi ultrapasovnimi ploščami. Lani je dobilo podjetje Gradles za ta vrata na zagrebškem sejmu srebrno plaketo, na letošnjem spomladanskem sejmu pa že zlato plaketo. Ta vrata prodajajo po vsej državi. Pred kratkim pa so začeli izdelovati že prav takšna sobna vrata.

Mizarski obrat v Mariboru ima največ naročil podjetja Kovinar, za katero izdeluje izdelke za montažne objekte, kioske in podobno. Te izdelke najdemo po vsej državi in v inozemstvu.

Podjetje Gradles se danes ukvarja z mizarstvom, kamnoseštvom, pečarstvom, teracerstvom, z izdelavo kanalizacijskih cevi in betonskih zidakov, s slikopleskarstvom, parketarstvom in polaganjem plastičnih podov.

Težave, ki tarejo podjetje, so v tem, da imajo vse preveč razkropljene skladiščene prostore, le-ti so kar na osmih krajih. Prej ali slej bo podjetje moralo najti denarna sredstva za izgradnjo velikih ustreznih skladiščnih prostorov. Težave povzročajo podjetju Gradles tudi poslovni prostori v Pesnici, ki jih večkrat ogrožajo poplave.

Veliko svojih sredstev je namenil kolektiv Gradlesa že za izboljšanje prostorov in večkrat se je nesebično odpovedal zvišanju osebnih dohodkov ter namenil denar za razne sklade.

Reforma podjetja ni prizadela, predvsem zaradi skrbnih naložb v sklade v preteklem obdobju. Po reformi dobivajo celo vse več naročil.

Za uspešno delovanje pa je podjetju Gradles potrebno dobro in strokovno osebje. Zato tudi niso pozabili na izobraževanje. Trenutno poteka strokovni tečaj za polagalce plastičnih podov, ki ga vodi zvezni center za izobraževanje iz Ljubljane. Tečaj je omogočilo podjetje Gradles s tem, da je namenilo zanj iz svojih sredstev približno dva milijona S-din.

Zaradi enostavnejšega postopka se je podjetje Gradles letos odločilo skoncentrirati tehnično in komercialno službo le na enem prostoru. Vsa naročila za vse obrate sprejemajo le na Smetanovi ulici št. 75.

Naj v kratkem navedemo še obrate podjetja Gradles. To so: mizarski obrat v Pesnici in v Mariboru na Koroški cesti 53, v Smetanovi 75 parketarski obrat, kjer imajo tudi strokovne moči za polaganje plastičnih podov, ter slikopleskarski in kamnoseški obrat Kamenin na Ptujski cesti 42.

Svoje storitve opravlja podjetje Gradles daleč naokoli, vse od Pulja do Beograda. 80 odstotkov svojih storitev opravlja podjetje na terenu. V Zagrebu so v teh dneh angažirani kar v nad 800 novih stanovanjih. Podjetje ima namreč dobro kooperacijsko sodelovanje z beograjskimi in zagrebškimi podjetji. Svoje predstavništvo pa ima Gradles tudi v Ljubljani. Močno so zaposleni tudi v Kopru, Poreču, Izoli in drugod. V teh krajih so v dobri koprodukcijski povezavi s koprskim gradbenim podjetjem Stavbenik.

Podjetje Gradles, ki je leta 1967 vložilo precejšnja denarna sredstva v družbeni standard, bo v teh dneh proslavljalo 20-letnico uspešnega delovanja. V soboto, 17. junija, so imeli dopoldne proslavo v domu oddiha Elektrokovine na desnem bregu Drave. Ob tej priložnosti so dali prizanje enemu članu kolektiva, ki je zaposlen v podjetju že 20 let, 6 članov kolektiva so nagradili ob 15-letnici delovanja v podjetju, 9 pa jih je nagrajenih za 10-letno delo v podjetju. Na proslavo so povabili vse člane kolektiva in nekdanje, sedaj že upokojene člane kolektiva poslovnih partnerjev.

Od ustanovitve pred 20 leti do danes večkrat preimenovano podjetje je zdaj pod naslovom Gradles znano daleč naokoli po naši domovini. Prebrodilo je dokaj težav, z vestnim in načrtnim delom pa si je zagotovilo obstoj.

● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA ●

OPEL KADET STANDARD 2 — vrat 4992.— DM
KADET STANDARD 4 — vrata 5440.— DM
KADET CARAVAN 5400.— DM

OPEL REKORD STANDARD 2 — vrat 6600.— DM
REKORD STANDARD 4 — vrata 6900.— DM
REKORD CARAVAN 3 — vrat 6900.— DM
REKORD CARAVAN 5 — vrat 7292.— DM

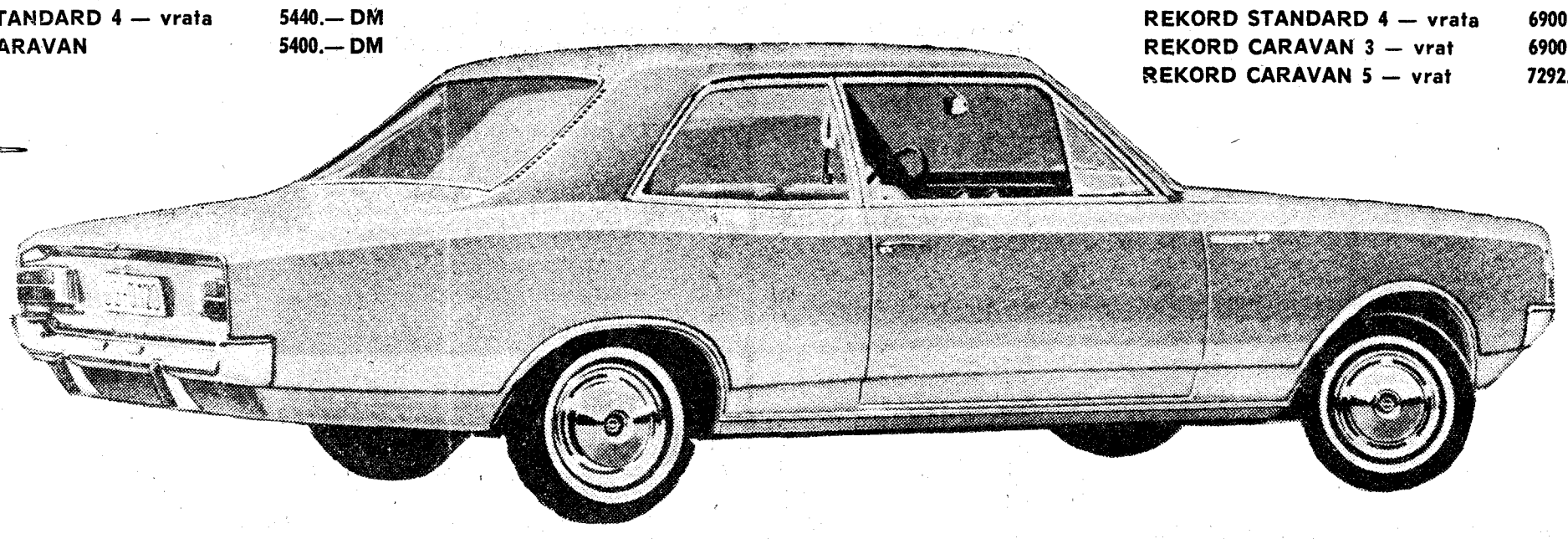

Informacije: AVTOTEHNA, Ljubljana, Titova 25, tel. 312-022

● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTEHNA ● AVTOTEHNA OPEL ● AVTOTE

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Mene so sprejeli v prvi razred gimnazije. Za šolnino bi moral nekaj plačevati, ker pa nisem imel denarja, sem si pomagal tako, da sem stregel starejšim in imovitejšim dijakom ter si tako zaslužil za šolnino.

Z jezikom nisem imel težav. Otrok se hitro nauči vsega, tudi tujega jezika, jaz pa sem že od prej znal italijanščini podobno furlanščino, saj je bilo od naše vasi do prve furlanske komaj pol ure hoda. Oče in mati sta se pred nami otroki med seboj pogovarjala v tem jeziku, če sta hotela, da ju nismo razumeli. Ko pa sta spoznala, da ju razumemo, sta nehala...

Končal sem samo en razred.

Drugače pa je bilo šolanje hudo. Že ob petih zjutraj smo morali vsak dan k maši, disciplina je bila sila stroga. Šola je bila namreč pod nadzorstvom duhovščine.

Nisem zdržal vsega tega in sem izstopil ter se zaposlil pri gradnji mostu čez reko Ado, ki teče iz Gardskega jezera. Tudi tu nisem bil dolgo. Zaradi napornega dela sem kmalu zbolel za pljučnico. Ko sem ozdravel, sem se zaposlil pri železnici. Tam sem ostal do konca vojne. Seveda sem se v vsakdanjem stiku z Italijani dobro naučil njihovega jezika.

Čeprav se je vojna končala že konec oktobra 1918, so nam dovolili vrnitev šele februarja 1919. Z vlakom smo se peljali do Krmina, izstopili in šli dalje do doma peš.

Od naših domačij smo našli le še gole stene. Skozi strehe je teklo, ni bilo oken ne vrat ne pohištva ne poda. V začetku smo spali kar v šoli na slami, potem pa smo na račun vojne odškodnine dobili nekaj Avstrijcem zaplenjenega lesa. Začeli smo obnavljati naše hiše, tako da smo lahko za silo bivali v njih.

Na videz se z italijansko zasedbo in koncem vojne za nas ni nič spremenilo. Nobenega nasilja nismo še čutili. Oblasti so nam sporočale razne novice celo z dvojezičnimi lepaki, tudi šola je bila spet slovenska. Še leta 1921 smo v naši vasi ustanovili slovensko izobraževalno društvo in jaz sem bil med njegovimi ustanovitelji...

Slovenska narodna zavest se je začela v naših krajih prebujati že po letu 1848. Pred prvo svetovno vojno smo imeli telovadni društvi »Sokol« in »Orel«, slovensko knjižnico in pevski zbor. Spominjam se, kako smo v italijanski internaciji prebirali vesti o nekakšni Jugoslaviji, ki bo zrasla na ruševinah stare Avstrije, in si pri tem želeli, da bi ji pripadli tudi naši kraji.

Nismo samo slutili, tudi vedeli smo, da po vojni Avstrije ne bo več. Toda tako v meni kot v drugih se je kuhalo nezadovoljstvo, ker smo videli, da nas hočejo Italijani spraviti podse. Torej bomo prišli z dežja pod kap, smo z jezo ugotavljali. Onkraj gora pa je bila Jugoslavija, takšna ali drugačna, toda tam živijo naši rojaki, bratje po krvi in jeziku, in k njim spadamo...

Tista prva leta, ko nas še niso zatirali, se tudi še nismo upirali. Samo nezadovoljni smo bili in to nezadovoljstvo je tlelo v nas, ni pa našlo načina, kjer bi se pokazalo. Le malo bolj vneto smo peli slovenske pesmi, brali slovenske knjige v bralnih krožkih, hodili na gledališke predstave in iskali zaslombe pri Goričanih. V našem prosvetnem društvu pa so se nehale strankarske razprtije...

V naše kraje so se vračali nekdanji vojni ujetniki iz Rusije. Med njimi so bili tudi nekateri, ki so trdili, da so komunisti. Kmalu so imeli precej pristašev.

Osebno nisem bil ne za komuniste ne proti njim, skrbelo me je predvsem to, kako bo z našim narodom v tuji državi.

V naše kraje sta zahajala tudi Srebrnič in Regent, oba komunista. Marsikomu, tudi meni, ni bilo všeč to, da so naši komunisti sodelovali z italijanskimi. Takrat namreč mnogi Italijanom nismo prav nič zaupali, tudi komunistom ne.

Čeprav je tudi Gorico zasedla Italija, je v njej še vedno ostala banka, ki je očetu posodila denar za nakup hiše in zemlje. Ko smo se vrnili, smo kmalu zvedeli, da smo dolžni obresti za vsa štiri vojna leta. Banka je bila neusmiljena; brat, ki je prevzel posestvo za očetom, je bil rešen tega dolga šele po drugi svetovni vojni.

Kot najstarejši sin sem moral takoj po vrnitvi v domače kraje prijeti za delo. Zaposlil sem se pri obnovi Gorice in se z zaslužkom za silo preživljal. Vsak dan sem hodil 12 do 14 km daleč, tja in nazaj; za kolo ni bilo denarja, drugih prometnih sredstev pa ni bilo.

Zaradi slabega zaslužka smo večkrat tudi stavkali. Tudi to me ni zbližalo s komunisti, čeprav sem spoznal, da so delodajalci izkoriščevalci, prav tako kot nekdaj grofje.

III

Leta 1922 smo tudi uradno postali italijanski državljani, ker sta jugoslovanska in italijanska vlada podpisali pogodbo v Rapallu. Bilo mi je enaindvajset let, kar je najbolj primerna starost za vojaka. Pravice, pridobljene s pogodbo, je začela vlada uveljavljati prav pri vpoklicih slovenskih mladeničev.

V začetku septembra 1922 so nas pripeljali poln vlak, v glavnem Slovencev, na rimsko železniško postajo. Tam so nas čakale godbe vseh polkov rimske garnizije in igrale na vse pretege. Jaz pa sem postal vojak 82. pehotnega polka, nastanjenega v Rimu...

Menda sem bil v polku edini Slovenec, ki je dobro znal italijanski, zato sem brž postal nekakšen tolmač. To mi je pomagalo, da sem se seznanil z rojaki, najprej v našem polku, potem pa po drugih. Začeli smo se sestajati po gostilnah, prepevati in se pogovarjati o naših krajih in v našem jeziku.

Dne 28. oktobra istega leta je bil fašistični pohod na Rim, zgodovinski dogodek, ki je imel usodne posledice za italijansko ljudstvo, pa tudi za naše.

Že dolgo prej so krožile govorice o fašističnem udaru. Nazadnje je vojska zasedla položaje v rimski okolici. Pri nas smo že osem dni pred odhodom začeli graditi žične ovire, se okopavati in postavljati strojne puške. Sam sem bil kot vojak s svojo enoto pri trdnjavi Portoenske v okraju Transtevere.

Toda iz vsega skupaj ni bilo nič, zaman so nas priganjali k delu in zaman je bila vsa pripravljenost. Fašisti so se pripeljali v Rim z vlaki in hitro zatrli vsak poskus odpora. Bilo je le nekaj malega streljanja, upirali so se samo karabinjerji in kraljeva garda.

Vrnili smo se v vojašnico. Prvi dni ni bilo čutiti nobenih sprememb. Potem pa smo vsak dan slišali o tem, kako ravnajo fašisti s svojimi nasprotniki. Vsak dan so bili po mestu in okolici pretepi, nasilje je postalo vsakdanji pojav, uboji so se kar vrstili. Skratka, zakonitosti ni bilo nobene več, po mestu in okolici so gospodarile fašistične tolpe.

Spominjam se, kako sem bil nekoč v kinu skupaj s tovariši v vojaških suknjah. Film je bil seveda še brez zvoka. Nenadoma so v dvorano vdrli fašisti in zahtevali od pianista, ki je z glasbo spremljal film, naj zaigra njihovo himno Giovinezzo. Moral jih je ubogati, ker so mu grozili. Nekateri gledalci med igranjem niso vstali, zato so jih fašisti začeli pretepati.

Edino mi, slovenski vojaki, smo se jim uprli. Bilo nas je dosti, krepki fantje smo bili, večji od njih, pa skupaj smo držali. Izgovorili smo vse, da smo kraljevi vojaki, da nosimo na ovratnikih kraljeve zvezde in da zato smemo vstajati samo med igranjem kraljeve himne.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE *terital*
TOVARNE *SVILANIT* KAMNIK

»ŠE 27 NAS JE...«

OB 25-LETNICI USTANOVITVE RAKOVŠKE ČETE

Tovariš Janez Kranjc, predsednik občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV v Postojni, je eden izmed preživelih borcev Rakovške partizanske čete. Sprejel me je v svoji pisarni in začela sva se pogovarjati. Obujal je spomine na dni pred 25 leti, na tisto pomlad, ki je za Slovenijo pomenila močan polet v oboroženi vstaji. Partizanske čete so se razvile v bataljone, odrede in grupe odredov, nastalo je prvo osvobojeno ozemlje...

Tovariš Kranjc, ki je kasneje partizanil v Gradnikovi brigadi, nato pa na Koroškem, se še posebno rad spominja prvih partizanskih dni in ilegalnega delovanja v Osvobodilni fronti, zlasti pa Rakovške čete, v kateri je kaj kmalu postal vodnik, nato pa komandir.

Tri vasi so v Rakovški dolini: Rakek, Unec in Ivanje selo. Že pred vojno je bilo tam nekaj naprednih ljudi, ki so širili med kmeti in delavci socialistično miselnost. Kranjc se spominja kot prvega Gabrenje, ki je leta 1937 emigriral, bil baje v Španiji, nato pa je za njim izginila vsaka sled. Tudi Alojz Vrabec in Tone Krajc sta ostala Kranjcu v spominu kot človeka, ki sta sejala seme, da bi ljudstvo ob usodnem trenutku stalo na pravi strani.

Že leta 1941 je postala v Rakovški dolini Osvobodilna fronta močna, vseljudska organizacija. Sestanki so se kar vrstili po vseh treh vaseh, pa tudi skupni sestanki niso bili redki. Nastala je vaška ali narodna zaščita, skrivali so orožje, ki ga je zavrgla bivša jugoslovanska vojska, da bi ga kasneje vzeli s seboj k partizanom...

»Pravijo,« je dejal Janez Kranjc, »da je bila Rakovška četa ustanovljena v dneh med 12. in 15. marcem, ko smo se v skupinah odpeljali z Meletovim avtobusom in se zbrali na Petelinovem vrhu, nato pa odšli na Smrekovec in tam v gozdu postavili barako. Toda meni se zdi, da bi njen začetek lahko pomaknili za nekaj tednov naprej (oziroma v kronološkem smislu — nazaj).

Bilo je zadnje dni februarja 1942. Med ljudmi so se širile govorice, da je v breznu Riba v gozdu Ravnik vse polno orožja, ki ga je tja zmetala umikajoča se jugoslovanska vojska. Takrat je bil še visok sneg, toda to nas ni motilo. Deset fantov se nas je zbralo, da bi po sklepu naše organizacije to orožje rešili. Šest Rakovčanov in štirje iz Ivanjega sela. Poveljeval naj bi jim jaz, moj pomočnik pa naj bi bil Dušan Zorc, ki je kasneje padel. Peljali smo se z vlakom do Planine, nato smo šli do Ivanjega sela in si tam naprtili opremo, predvsem pa vrvi, škripce, svetilke in nekaj orodja. Okoli osmih zjutraj smo že bili pri breznu. Zorc se je spustil vanj. Mislili smo, da je brezno globoko kakih 15 ali 20 metrov, pa smo morali navezati tri vrvi. Potem pa smo ugotovili, da je brezno globoko kar 46 metrov. Na naše veliko razočaranje pa orožja nismo našli. Govorice so ostale le govorice...

Prav tiste dni je policija v Trstu ujela tudi našega organizatorja Jožeta Pirca, ki je še z nekim tovarišem odšel v Trst, da bi za potrebe naše organizacije kupil tam ciklostil. Ko sta ga plačevala, so ju zgrabili, dobila sta vsak po 12 let ječe...«

Dvainpetdeset fantov in mož je v nekaj dneh organizirano odšlo k partizanom... Kranjc se spominja, kako so se v avtobusu peljali z njim tudi karabinjerji. Med prtljago so bile v dolgih svežnjih puške in celo mitraljez, kar na srečo karabinjerji niso opazili.

Aprila je 12 borcev Rakovške čete med Prezidom in Čabrom ob cesti pričakalo italijansko motorizirano kolono in jo popolnoma razbilo. Takrat so računali, da je padlo in bilo ranjenih kakih 120 vojakov. Nato se je četa vključila v Zidanškov bataljon, ki mu je poveljeval kasnejši narodni heroj Slavko Kovač-Smeli. Ta je z nekaj možmi maja meseca napadel karabinjersko postajo v Loškem potoku. Njen poveljnik je klical na pomoč enote z Blok. Na Bloščku pa jih je čakala Rakovška četa in jih nagnala v beg, čeprav so Italijani pričakovali napad in so prišli že v strelski črti. Tedaj je bil ranjen Jože Korenčič z Rakeka, ki je kmalu umrl.

Vrnili so se na Smrekovec po opremo, spotoma pa podrli smreke in telegrafske drogove na cesto Bloška polica—Lož. Utaborili so se v Javornikih nad Cerkniškim jezerom.

Dne 10. maja so jim terenski aktivisti povedali, da se je pripeljala italijanska motorizirana kolona z Blok na Rakek. Sklenili so, da jo napadejo, ko se bo vračala. Po dveh cestah bi lahko peljala, zato je k vsaki odšel po en vod, ki pa naj bi drugemu prihitel na pomoč. Kolona se je res vračala, in to skozi Grahovo. Tam so jo partizani napadli. Italijani so se umaknili v vas. Vso noč je trajal boj po vasi, na pomoč so prihiteli tudi člani narodne zaščite iz bližnjih vasi, zlasti iz Žerovnice in Lipsenja. Takrat je padel Jože Janež z Rakeka. Zjutraj so se partizani morali umakniti, ker so Italijani dobili pomoč. Petnajstletni partizan Bobi je sam stal na straži, ko je zagledal sovražno kolono. Nemudoma je začel nanjo streljati in je tako dal znak za umik. Partizani so se vrnili v tabor. Kranjc je šel z nekaj tovariši po padlega Janeža, da bi ga pokopali, bolje rečeno, peljali so se, saj so imeli kamion. Spravili so ga v mrtvašnico in oddali častno salvo, potem pa so se morali spet umakniti. V vas je namreč pridrvela italijanska kolona s tanki.

Na Javorniku so v taborišču doživeli italijanski topniški napad. Prva granata je padla naravnost v kuhinjo. Zato so šli drugam. Ko so se zjutraj zbudili, so ugotovili, da so spali komaj 200 metrov od italijanske obmejne vojašnice.

Medtem je pobegnila italijanska posadka iz Starega trga, nastalo je osvobojeno ozemlje. Četa se je preselila na Križno goro, od naokoli. Sprva so kurili in kuhali le v Steberku pri nekem kmetu, nato so kuhinjo preselili k cerkvi na Križni gori. V začetku so še vedno lupili drva, da se ne bi preveč kadilo, kasneje nič več. Odhajali so v razne akcije, največ k železnici.

Konec maja je četa dobila ukaz, naj pošlje kakih 25 do 30 mož v napad na Italijane v šoli in na postaji v Čušperku ob kočevski železnici. Ko so se približevali, so nekje pri Starem gradu, strmem griču nad Čušperkom, nenadoma zagledali nekakšnega stražarja, ki pa jo je naslednji hip pojulija, končna faza pa se je brisal. Razvili so se v strelsko vrsto in takoj nato se je začel spopad. Stražar je nosil dolgo brado in nikakor niso mogli ugotoviti, kateri vojski pripada. Kasneje so sklepali, da so naleteli na taborišče prvih belogardistov. Ko so ga preiskali, so ugotovili, da jih je bilo 12, vsaj toliko ležišč so našteli.

Napadli so Italijane v šoli in na postaji, toda načrt se jim ni posrečil, ker jih je stražar opazil. Vojaki so divje streljali, na pomoč jim je pripeljal oklopni vlak iz Ljubljane, ki pa je naletel na mino in iztiril. Ciril Pirc z Rakeka je bil ranjen v trebuh in je kasneje umrl v gozdu nad Čušperkom, kamor so ga odnesli. Tri dni niso nič jedli, da se z iskanjem hrane ne bi izdali. Vrnili so se k Sv. Gregorju in se začeli pripravljati za napad na Sodražico. Toda Italijani so od tam sami ušli.

Četa je naraščala in štela nazadnje kakih 120 borcev, Kranjc pa je postal njen komandir.

Začela se je ofenziva, ki je dobila ime »roška«. Na Notranjskem so se vrstili sunki italijanskih čet že prve dni začela 16. julija. Kranjc je bil tedaj s skupino svojih borcev na železnici Ljubljana—Trst.

Pripovedoval mi je, kako se je prebijal skozi ofenzivo. Ostali so skupaj po vodih, imeli so zveze s Šercerjevim bataljonom in štabom Zidanškovega bataljona dvakrat tedensko.

»Najbolj pretresljiva je bila usoda Franca Bombača-Matjaža,« je dejal. »Sam se je branil pred kopico Italijanov, ki so napadli bataljonski štab, in ščitil drugim umik. Ko je bil hudo ranjen v obe nogi, se je dvakrat ustrelil v glavo, da ga ne bi ujeli, pa še vedno ni bil mrtev. Napadli smo Italijane in ga rešili. Vsaj mislili smo tako... Pa je bil tako hudo ranjen, da mu ni bilo več pomoči...«

Dne 28. avgusta je bila četa razpuščena. Istega dne je nastal Loški odred, 20. oktobra 1942 pa nas je 88 odšlo na Primorsko. Med njimi nas je bilo spet veliko Rakovčanov. Mnogi so padli, mnogi pa so postali kasneje komandanti in komisarji. Ivan Turšič-Iztok je bil divizijski komandant in je proglašen za narodnega heroja.«

Nekdanji borci Rakovške čete so se prvič po odhodu k partizanom zbrali pred tremi leti v Rakovem Škocjanu, minulo soboto pa so se drugič. Imajo pripravljalni odbor, ki dela v okviru odbora ZB na Rakeku. Priredili so samo partizansko srečanje pri lovski koči.

Zanimalo me je, koliko jih je od dvainpetdesetih še živih.

»Samo sedemindvajset,« je odgovoril in v njegovem pogledu sem začutil skrito žalost.

Zapisal M. P.

Okrogle in oglate

● **Freska v cerkvi Nikoljca pri Bijelem polju je prav zanimiva.** Neznan slikar je upodobil na njej mlinarja, ki se pokori za hude grehe tako, da je obešen za noge in da mu visi na vratu težak mlinski kamen. Slikar je hotel tako »kaznovati« mlinarje, ki sleparijo pri mlinski merici.

●

Senator Morse se je opekel... V zadnjem času so odkrili vrsto škandalov v zvezi z delovanjem agencije CIA, uradne obveščevalne službe ZDA. Ta agencija je razpredla po vsem svetu tako ogromno obveščevalno mrežo, da se je navsezadnje sama ujela in vanjo zapletla. O njenem delovanju so v zadnjem času razkrili več skrivnosti, kot je njej kdajkoli uspelo odkriti o kaki drugi organizaciji. Kam vse se ni vtihotapila! To najbolje dokazuje primer znanega ameriškega naprednega senatorja Wayneja Morseja. On je vsepovsod ostro kritiziral delovanje agencije CIA. Zdaj pa je nepričakovano umolknil in povedal tudi, zakaj je umolknil. »Kako bi jo mogel še kritizirati,« je dejal, »ko sem, glejte, zvedel, da je CIA podkupovala ustanove, v katerih sem jaz odgovorni voditelj, podkupovala, da so služile njej...«

●

»Podkovani« general... General Patakos, minister za notranje zadeve in član trojne vojaške junte v Grčiji, se je širokoustil na tiskovni konferenci. Nabriti časnikarji so ga, med drugim, vprašali, ali je res, da v prevratniški vladi ni prave enotnosti. »Kako pravite? Da nismo enotni?« se je ujezil general. »Ali je mogoče razbiti enotnost kapljice vode?« Časnikarji so v en glas zavpili, da je to mogoče. Patakos ni bil dolgo v zadregi, naglo se je spomnil nekaj »boljšega«. Zavrnil jih je: »No, pa recimo, da smo atom!« Časnikarji so se na ves glas zasmejali — saj danes že laiki (nestrokovnjaki) vedo, da se atomi razbijajo in da nastajajo pri razbitju atomov katastrofalne eksplozije...

●

Patakos bo, vse kaže, posekal celó rimskega papeža... Policijski minister v grški prevratniški vladi general Patakos se je pobahal pred časnikarji z »mojstrskimi« ustavnimi spremembami, ki jih pripravlja nova vlada: »Mi nameravamo ustavne določbe tako spremeniti, da politiki ne bodo več mogli delati nikakršnih napak...«

●

Stari Grki so imeli radi pse in so šteli za zločin, če je kdo prizadel psu kaj hudega. Atenski aristokrat, politik in vojskovodja Alkibiad (450 do 404. l. pr. n. š.) je odsekal svojemu psu dolgi in lepi rep. Ko so mu prijatelji to očitali, jih je zavrnil: »Bolje je, da govorijo o tem, ko o kakšnem drugem mojem zlem delu.«

FRANCE ŠUŠTERŠIČ

Upor pod Slivnico

Sredi Cerknice na Notranjskem stoji spomenik padlim borcem; na štirioglat kamnit podstavek se je povzpel partizan, čigar desnica se je pravkar sprožila, da vrže bombo v sovražno gnezdo. Umetnik je ulil v bron človeka notranjskih vasi, ki je zapustil dom in družino, da bi izmučeni domovini z orožjem v roki pomagal priboriti svobodo.

Dolina med Slivnico, Križno goro in Javorniki je bila med narodnoosvobodilnim bojem eno samo krvavo bojišče. Vasi ob jezeru takrat niso poznale mirnih dni. Če je bil mir pod Križno goro, je pokalo na Slivnici, če ni bilo sovražnika v Grahovem, je bil v Martinjaku, če ni grmelo podnevi, je ponoči...

Popotnik, ki hodiš po tej dolini, ustavi se in povprašaj ljudi, kako je bilo v tistih dneh, ko so njihove kašče prehranjevale razen številnih družin tudi množico partizanov. Ustavi se in oglej si kraške jame po goščavah! Zdaj so prazne in zapuščene, takrat pa so bila v njih skladišča živeža, ki so si ga ljudje pritrgali od ust in ga dali partizanom. Še zdaj se mi zdi neverjetno, če pomislim, koliko ljudi je moralo živeti takrat od skope kraške zemlje.

Če bi vprašal prebivalce te doline, kaj jim je iz tistih dni ostalo najbolj živo v spominu, bi težko povedali. Nedvomno pa bi začeli mnogi pripovedovati o 11. maju leta 1942, ko so se vse vasi družno vzdignile v upor proti fašističnim osvajalcem, o tistem deževnem popoldnevu, ko se je v Grahovem vnela krvava bitka, prva v tej dolini.

Zima je bila tisto leto dolga in pusta, sneg je izginil šele konec aprila. Fašistična vojska se v vaseh ni več počutila varno, zato je tičala v postojankah, obdana z žico in bunkerji. Najmočnejše postojanke so bile na Rakeku, v Cerknici in na Velikih Blokah. Kdaj pa kdaj so fašistični vojščaki pridrveli skozi vas na kamionih. Njihovi pohodi pa so bili čedalje bolj nasilni in roparski. Sredi vasi so poskakali s kamionov, naredili »preiskavo« v tej in oni hiši, pokradli kokoši in svinjsko meso, nato pa z režečimi se obrazi izginili v svoje luknje.

V nizkih, zakajenih hišah pa je vso zimo živo klilo seme upora. Pasti so se stiskale in žugale. Tega so fašisti pretepli, onega zverinsko mučili, ljudi so zapirali ob najmanjšem sumu. Nekega moža so aretirali in pahnili v ječo samo zato, ker so na njegovem podstrešju našli kos starega avstrijskega bajoneta, ki je kdo ve od kdaj ležal med staro šaro.

Na videz je bilo vse mirno in tiho, v tej tišini pa je vrelo kakor v globokem kotlu, ki bo zdaj zdaj prekipel. V transformatorju ob cesti so aktivisti tiskali letake in Slovenskega poročevalca. Moški so zbirali orožje, ki ga je zapustila stara jugoslovanska vojska, pa tudi puške iz prve svetovne vojne so začele prihajati na dan.

Nekega dne v marcu se je po samotnih poteh proti Križni gori pomikala skupina čudnih turistov. To so bili fantje z Rakeka, ki so se mimo vseh fašističnih straž in bunkerjev pripeljali z avtobusom do vznožja Križne gore, odšli v gozdove in tam postali partizani. Ti fantje so bili jedro Rakovške čete, ki je kmalu začela sejati svinčeno točo na sovražnika.

Ko je prišel maj in so ozeleneli gozdovi, se je seme upora po dolini že na široko razraslo. Partizani so prihajali v vasi; ljudje so se začeli zbirati okrog njih na sestanke. Popoldne 11. maja pa je kakor iskra šinilo od hiše do hiše: partizani bodo napadli sovražno kolono.

Po vaseh je završalo kakor vihar: »Zdaj je prišel naš čas! Pomagajmo partizanom! Z združenimi močmi bomo posvetili fašističnim vragom, da ne bodo nikdar več brez skrbi ropali po naših domačijah!«

Začeli so se zbirati borci: Tone Janežič, Matija Knap, Tone Urbič, Andrej Zabukovec, Stane Šega, Jože Gabrenja in še mnogi drugi zavedni in borbeni fantje.

Toda orožja ni bilo za vse, ki bi se bili radi borili. Kdor ni imel puške, je vzel sekiro, žago, kramp. Cesto je treba prekopati, telefonske drogove ob njej podreti, navaliti nanjo hlode!

Ob cestah je hreščalo, kakor bi se pripodil vihar, debele smreke so križem kražem padale na pot, ki se je pred letom dni zdela fašistom tako varna, da so po njej patruljirali brez skrbi. Telefonske žice so ležale po tleh, v soteskah in ob strminah so zazijale na cesti globoke jame.

(NADALJ. NA 10. STRANI)

DROBNE zanimivosti

● **Rekord v svetovni proizvodnji jekla.** Lani so v vseh deželah na svetu (LR Kitajska ni upoštevana) izdelali 459,900.000 ton jekla, s čimer je presežen rekord iz 1965. leta za 13,500.000 ton. ZDA so izdelale največjo količino — 124,000.000 ton jekla; njihov delež v svetovni proizvodnji znaša 27,1 odstotka. ZSSR je druga dežela po obsegu proizvodnje s 97,000.000 ton in 21,1 % deležem v svetovni proizvodnji. Najbolj presenetljiv napredek je dosegla Japonska, katere proizvodnja jekla se je povečala lani — nasproti proizvodnji v 1965. letu — za 16,1 %. Japonska je izdelala 47,800.000 ton jekla; njen delež v svetovni proizvodnji znaša 10,4 odstotka.

● **Svetovna proizvodnja plastičnih mas in sintetične svile,** ki naglo narašča, dosega 10 milijonov ton na leto. Pred 15 leti je znašala svetovna proizvodnja milijon, tik pred začetkom druge svetovne vojne pa komaj 360.000 ton na leto. Od omenjenih 10 milijonov ton plastičnih mas in sintetične smole izdelajo eno tretjino v ZDA, četrtino pa v Zahodni Nemčiji in na Japonskem.

● **Celotna svetovna proizvodnja električne energije** znaša 3200 milijard kWh na leto. Tri četrtine te količine proizvedejo v ZDA, ZSSR, v deželah Skupnega evropskega tržišča, v Veliki Britaniji in na Japonskem. Vsako leto znaša svetovno povečanje proizvodnje električne energije po 200 milijard kWh.

● **Lani so na vsem svetu načrpali 1.697,000.000 ton nafte,** tj. za 8 % več kot v 1965. letu. V poslednjih desetih letih se je količina načrpane nafte skoraj podvojila.

● **V deželah, članicah SEV so 1965. leta nakopali 827,000.000 ton črnega premoga** ali 35 % celotne svetovne proizvodnje. Poleg tega so v istem letu v teh deželah nakopali 746,000.00 ton rjavega premoga in še 554,000.000 ton lignita.

● **Največja izvoznika naravnega kavčuka sta Malaja in Singapur.** Lani sta izvozila 1,025.000 ton surovega kavčuka. Glavni kupci malajskega in singapurskega surovega kavčuka so velike zahodnoevropske trgovske družbe, ZSSR in LR Kitajska. V poslednjih letih se trgovske družbe čedalje bolj zanimajo za naravni kavčuk, čeprav nenehno raste proizvodnja umetnega kavčuka.

● **ZSSR je dosegla v zalogah in izkoriščanju železove rude prvo mesto na svetu.** ZSSR je prva tudi v proizvodnji premoga, koksa, težkih traktorjev, lokomotiv, železniških voz, gradbenega lesa in cementa.

● **Svetovna proizvodnja barv in lakov** je znašala 1965. leta nekaj več kot 8,500.000 ton. Skoraj polovico te količine je proizvedla evropska industrija (48,6 %). Največjo proizvodnjo barv in lakov po prebivalcu so imele: ZDA — 16 kg, Švedska — 13,7 kg, Zahodna Nemčija — 11,1 kg, Velika Britanija — 9,3 kg in Vzhodna Nemčija — 2 kg.

● **ZSSR je v pridelku bombaža po hektaru prva dežela na svetu** (23,2 metrskega stota na ha), medtem ko so po absolutni količini pridelanega bombaža ZDA prva dežela na svetu, ZSSR pa druga.

● **Alhagi** (Alhagi camelorum) se imenuje rastlina, napol grm, ki raste v srednjeazijskih stepah in zraste od 30 do 100 cm visoko. Njena korenina pa je daljša kot korenina katere koli druge rastline ter sega v 20-metrsko globino. Tako se lahko ta rastlina oskrbuje z vodo. Z rastlino alhagi se hranijo v glavnem kamele.

Pojem elegance so kravate
terital
TOVARNE Svilanit
KAMNIK

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana Beethovnova 10 — Tisk in kliši ČZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10, pritličje, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Krematorij v Dachauu

Tiste dni je bil general Eisenhower na Škotskem, ker mu je Edinburgh podelil častno meščanstvo. Ko je zvedel za sodbo v Nürnbergu, je bil presenečen, ker je bil feldmaršal Keitel obsojen na smrt. Rekel je novinarjem: »Presenečen sem, ker so sodniki tako zlahka obsodili vojaka. Mislil sem, da bo vprašanje vojaških poveljnikov poseben problem za sodišče.«

V celici smrti je Göring dal zadnji intervju za londonski **»Evening Standard«.** »Kaj mislite o atomski bombi?« so ga vprašali, nekdanji reichsmarschall pa je odgovoril: »Tisti, ki bo imel atomsko bombo, bo odločal o prihodnosti človeštva. Če ZDA ne bodo obdržale premoči na tem področju, bo to konec sveta.« »Kaj bo z nemškim narodom čez dvajset let?« Odgovor: »V tem trenutku ni tistega, kar bi lahko imenovali ‚nemški narod'. Čez dvajset let bo spet obstajal in tedaj bo pravično razsojal o meni in mojem delu.«

Göring se je zadnjič pogovarjal z ženo 9. oktobra od 14.30 do 15.30, tako kot drugi obsojenci. Štiri dni prej je polkovnik Andrus spustil v zapor rablja z njegovimi dvajsetimi pomočniki. Pospremili so jih v prostor, namenjen za usmrtitev. Za njimi so vozili trije veliki tovornjaki, ki so bili naloženi z vsem potrebnim za zgraditev vislic. Na letališče Fürth pri Nürnbergu je priletelo letalo, ki je pripeljalo vrvi iz delavnice Harryja Moakesa. Rabelj in njegovi pomočniki so se lotili dela. Leseni oder je bil komaj 45 m od Göringove celice, toda nihče izmed obsojencev ni vedel, kaj se dogaja.

10. oktobra je zavezniški svet zavrnil vse prošnje za pomilostitev in negativno odgovoril tudi na prošnji Keitla in Jodla, ki sta hotela biti ustreljena namesto obešena. Pritožbe admirala Raederja, ki je zahteval smrt namesto ječe, sploh niso vzeli na znanje. Naposled so sklenili, da sodbo izvrše ponoči 16. oktobra.

V nedeljo, 13. oktobra so bili pri maši vsi obtoženci razen Rosenberga in Streicherja. Pet jih je bilo katolikov, drugi pa protestanti. Slednji so glasno ponavljali besede, ki jih je govoril kaplan ameriške vojske F. Gerecke: »Iz oceana sovraštva se je dvignila njegova ljubezen... Umrli bomo ob njem... Jezus, ki si trpel muke ljudi in ki si umrl, ne zapusti nas. Usmili se nas in odpusti nam grehe...«

Potem je bil na vrsti temeljit zdravniški pregled, ki je pokazal, da so vsi zdravi. Nato so se vrnili v celice, da bi zvedeli, kako je z njihovimi prošnjami za pomilostitev. Nekateri so se pogovarjali z duhovniki, drugi pa so brali. Göring je prelistaval ornitološko knjigo **Afriške ptice selivke,** Keitel knjigo o nemški zgodovini, nekateri pa sveto pismo. Keitel je vedel, da se bliža zadnja ura in rekel je svojemu čuvaju: »Samo nečesa si želim: da me pravočasno obveste. Preden odidem, hočem urediti celico.«

Zadnji dan, 15. oktobra, je bil zelo tih. Toda med službo božjo je Göring skril glavo v dlani in ječal. Potem je odšel v celico, iz katere se ves dan ni ganil. Prestregli so šestnajst pisem, ki so zanj prišla iz raznih strani Nemčije. Pisma so dobili tudi drugi. Razdelili so vsa, razen Göringova: 37.

V zadnjih pogovorih s frančiškanom Sixtusom O'Connorjem je Jodl dejal, da je temelj vsake vere ljubezen. Frank je obujal spomine na potovanja s Hitlerjem v Rim in govoril o svojih brezuspešnih poskusih, da bi führerja spravil v baziliko svetega Petra. Keitel je hvalil pogumno vedenje svoje žene, Ribbentrop, ki je imel za seboj nemirno noč, je prosil za tablete proti glavobolu. Sauckel je bil miren in vdan v usodo. Nihče ni prosil za kaj posebnega. Ko je prišel običajni čas sprehoda, so vsi odšli za četrt ure na dvorišče. Na smrt obsojeni niso niti opazili, da so druge obtožence, ki so ušli smrtni kazni, preselili v tretje nadstropje zapora. Ob petih popoldne so zadnjič jedli: juho, svinjsko pečenko, krompirjevo in paradižnikovo solato, črn kruh, cvrtnjake in kavo. Nihče ni vedel, da zadnjič jé.

Potem so vsi začeli znova pisati in brati. Sauckel je dolgo ležal na postelji in se zaman skušal raztresti s knjigo. Keitel je sedel na pogradu in strmel predse. Ribbentrop je bil brez življenja, njegove oči so strmele v prazno. Göring je bral.

Dan je počasi mineval. Osem novinarjev, ki jim je bilo dovoljeno gledati usmrtitev — po dva iz vsake velesile — je že bilo v zaporu in polkovnik Andrus jim je popisoval kraj in način usmrtitve. Poklicali so tudi tri nemške državljane, da bi na lastne oči videli usmrtitev nacističnih kolovodij — kot predstavniki vsega nemškega naroda in kot priče za zgodovino. To so bili: minister pravosodja za Baden-Württemberg dr. Bayerle, bavarski ministrski predsednik doktor Wilhelm Hoegner in nürnberški župan Ziegler. Potem so vse povabili v »rajon smrti«, kjer so skozi odprtine v vratih gledali obsojence v celicah. Tako so novinarji in nemški predstavniki lahko videli vse obsojence.

Ob 21.38 je polkovnik Andrus stopil v Göringovo celico in povedal, da je zavezniška nadzorstvena komisija zavrnila prošnjo za pomilostitev. Potem je obvestil še druge, za kar je porabil kakšnih dvajset minut. Okoli 22. ure je Göring poklical zdravnika dr. Mueckeja in ga prosil za tableto seconala, da bi zaspal. Potem se je zleknil na posteljo.

Ob 22.45 je čuvaj, ki je stal pred vrati, poklical kaplana Gereckeja. »Hitro, hitro!« je zavpil. »Göring ima živčni napad!« Oče Gerecke se je sklonil nad Göringa, potem pa zavpil: »Ta človek umira. Pokličite zdravnika!« Reichsmarschall je ležal na hrbtu, levica mu je visela s postelje. V desnici je na prsih stiskal tri pisma. Nekajkrat se je stresel, potem pa obmiroval. Ko je prišel dr. Pflücker, je bil Göring že mrtev. Zastrupil se je z ampulo ciankalija.

Nenadna smrt obtoženca številka 1 je povzročila nagle spremembe v organizaciji usmrtitev. Tri nemške priče so takoj pripeljali v Göringovo celico, da bi videli, da je mrtev, nekaj po eni uri ponoči pa je polkovnik Andrus ukazal, naj začno z Ribbentropom. Vojaški policaji so spremili nekdanjega zunanjega ministra po hodniku in skozi dvorišče. Ribbentrop je hodil kot v transu s priprtimi očmi. Rahel vetrič mu je pihal skozi lase. Spremljevalec je potrkal, vrata so se odprla in Ribbentrop je izginil v razsvetljenem poslopju.

Ob 2.57 je rabelj opravil delo z besedami: **»Ten men in 103 minutes. That's fast work.«** (»Deset ljudi v 103 minutah. Hitro delo.«) Okoli štirih zjutraj sta iz zapora naglo zapeljala tovornjaka, ki so ju spremljali džipi. Zavila sta v središče mesta. Kolona je nekaj časa vozila po mestnih ulicah, kot da bi hotela zabrisati sledove za seboj: pred novinarji, ki so jo zasledovali. Potem je zavila na cesto proti Fürthu, naposled pa proti Erlangenu. Tam je vojaška policija zaprla cesto.

Enajst trupel so pripeljali v koncentracijsko taborišče Dachau. Pred nekaj dnevi so zakurili v enem izmed krematorijev. Krste so postavili pred peč iz opeke, ki je dolga leta požirala na tisoče in tisoče nedolžnih žrtev. Štirje vojaki so dvignili Ribbentropa, drugi pa Keitla. Vrata krematorija so se odprla in krsti sta izginili v ognju. Potem so prišli na vrsto še drugi. Göringovo truplo je bilo zadnje, toda vse skupaj je trajalo le nekaj minut.

Čez dve uri, ko se je peč popolnoma ohladila, so vojaki odprli vrata in z dolgimi grebljicami pospravili pepel v velike kovinske posode. Potem je oficir, ki je vodil operacijo, sestavil zapisnik in ga podpisal. Posode so odnesli ven in vojaki so začeli trositi pepel po dvorišču. Tistega oktobrskega jutra je pihal svež vetrič. Pepel je neslo proti severu.

(Nadaljevanje prihodnjič)

7. OKTOBRA 1946 JE JODLOVAŽENA NAPISALA DVE PROŠNJI ZA MOŽEVO POMILOSTITEV

PAPNOV SIN, KI JE NA WASHINGTONSKI UNIVERZI DIPLOMIRAL IZ PRAVA, JE SMEL MED PROCESOM »SVETOVATI« OČETU

Križanka

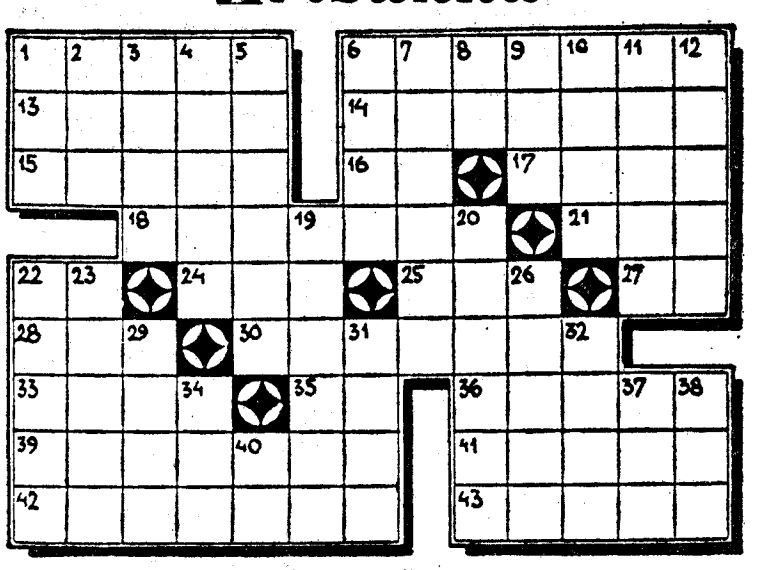

VODORAVNO: **1. kraj v Italiji, kjer je bilo med vojno koncentracijsko taborišče, 6. kraj pri Kranju, kjer je padel v neki jami del Kokrške čete 21. in 22. aprila 1942,** 13. sidro, maček, 14. stenska preproga z vtkanimi podobami, 15 jezero na Švedskem, 16. kratica za oziroma, 12. vodne živali, **18. vas na Gorenjskem, kraj zaporov in mučenja naših ljudi med vojno,** 21. sekanje, 22. bivša kratica za cesarsko-kraljevi, 24. neumen, 25. tropska papiga, 27. inicialki slov. skladatelja in dirigenta, 28. rimska boginja jeze, 30 mamilo za operacijo, 33. ime Chaplinove žene, 35. kratica za gospa, 36. mestece na otoku New Ireland (Nova Gvineja), **39. vodja rimskih upornih sužnjev,** 41. veliko jezero na Finskem, 42. bivališče vojakov, **43. ilegalni primek Borisa Kidriča (Peter).**

NAVPIČNO: 1. merska enota za storilnost električnega toka, 2. rimska boginja mira, 3. briga, 4. poceni, 5. zvezna država na severozahodu ZDA, 6. del njive, 7. junak iz Jurčičevega romana (Jurij), 8. dva soglasnika, 9. skandinavski drobiž, 10. časopis, ki izhaja v Kranju, 11. alkoholna pijača, 12. poldrag kamen s črnimi in belimi progami, **19. partizansko ime komandanta jurišnega bataljona XV. divizije Rudija Pušenjaka,** 20. pesnik ljubezenskih pesmi, 22. prodajna hišica za časopise, tobak itd., 23. kraj na Gorenjskem, znan po kovaški obrti, 26. zadnji predsednik republike Španije (Manuel), 29. indijski denar, 31. mlinski žleb, 32. veliko jezero v SZ, 34. predujem, nadav, 37. ura po italijansko, 38. zgodovinsko mestece v Dalmaciji, 40. kratica za tremolo.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

VODORAVNO: 1. Potočar, 8. Brkinska, 9. Livno, 10. DI, 12, Imia, 13. Kluz, 15. nor, 16. Praha, 17. DŽ, 18. drevak, 19. vieka, 20. Tirana, 22. LP, 24. ogenj, 25. kis, 26. prsi, 27. tabu, 28. SA, 29. Domen, 30. Črnomelj, 33. Arizona.

Upor pod Slivnico

(NADALJ. Z 9. STRANI)

Popoldne so zabrneli v Cerknici štirje kamioni, polni do zob oboroženih vojakov. Privozili so pred vrata postojanke, pripravljeni, da popeljejo zeleno svojat proti Grahovemu in nato čez Strmec na Velike Bloke.

Iz gozdov Križne gore pa se je takrat pomikala majhna partizanska enota, imenovana Rakovška četa. Večina ljudi je takrat prvič videla, kako partizanska četa odhaja v boj. Nikoli ne bom pozabil, kako so vsi od otrok do starcev z vzdignjenimi pestmi pozdravljali partizane in kakšno navdušenje jim je žarelo v očeh, ko je zadonela po vasi borbena pesem o partizanskih ostrih strelih, ki nosijo sovražniku smrt. Na hribčku ob cesti je stal ob palici prileten možakar in kar naprej ponavljal: »Zakáj fantje so to, fašistom bo trda predla.« — Vse, staro in mlado je vrelo iz hiš.

»Kam greste, tovariši?«

»V Grahovo. Pojdite z nami!«

Na cesti so se začele zbirati pisane gruče. Nekateri fantje so imeli na ramah puške in so bili oblečeni v stare vojaške bluze, tu in tam pa si videl gasilsko uniformo in železno gasilsko čelado.

Najbolj živahno je bilo v Žerovnici. V tej vasi menda ni bilo hiše, iz katere se ne bi kdo pridružil puntarjem. Star mož je prinesel iz skednja zarjavelo puško in jo dal sinu, mati pa mu je napolnila nahrbtnik. Celo otroci so hoteli pomagati — nekje so staknili zaboj municije in ga prinesli na sredo vasi.

Od Lipsenja sèm se je razlegala pesem. Prikorakala je skupina fantov s puškami na ramah. Naprej v boj! V boj za svobodo življenja!

Na Gornjem jezeru je zapela trobenta, stara gasilska trobenta, ki že več let ni dala od sebe glasu. Zdaj je pozivala ljudi na upor — fantje so se že zbirali okrog trobentača in se pripravljali na pohod proti Grahovemu.

Vse vasi ob jezeru so se vzdignile. Puške in mitraljezi so bili že naperjeni proti cestam. Iz nizkih oblakov je lahno pršelo, dolina je bila zavita v temačno senco in je šumela kakor hudournik.

Okrog štirih popoldne je privozil na sredo Grahovega prvi kamion, drugi pa so se počasi pomikali za njim; sovražnik je namreč že zavohal, da nekaj ni v redu. To so mu naznanjali podrti telefonski drogovi. V slutnji pred partizanskim napadom so Italijani spremenili smer vožnje. Kamion, ki je pribrnel v vas, ni krenil proti nevarnemu Strmcu, ampak je peljal po glavni cesti do konca vasi in se tam ustavil. Obložen je bil z vrečami peska, izza katerih so Lahi počasi dvigali glave in preplašeno gledali proti hribu.

Nenadoma je s hriba zaregljalo... Na kamion se je vsula toča svinčenk.

Ker je bil kamion obložen z vrečami, so partizanske krogle sprva zaman iskale cilja. Ko pa je začel partizanski mitraljezec in pogostil sovražnika s prodornejšo municijo, se je spodaj razleglo vpitje »mamma mia« in s kamiona je začela curljati kri. Vojaki so poskakali na cesto, kričali, bežali, padali. Kar jih je ostalo živih, so se zatekli v poštno poslopje in v sokolski dom.

Medtem so pridrveli s Strmca drugi borci in napadli še druge kamione. Italijani so se pred njimi umaknili v Ogrinčevo hišo in se ugnezdili za njenimi zidovi.

Sokolski dom je imel dokaj tanke stene, zato tam niso dolgo vzdržali. V strahu pred svinčenkami mitraljeza so planili na cesto in stekli proti Ogrinčevemu hlevu. Tam blizu pa jih je čakal partizanski mitraljezec. Ko so se zgnetli v hlev, je sekal po njih, da so padali ko snopi.

Zdaj so bili sovražniki vsi za zidovi, nekateri v hiši, drugi v hlevu, v glavnem pa zelo blizu skupaj. Kako bi jim bilo moč priti do živega? I č drugače kakor z jurišem. Partizan Janež z Rakeka je proti Ogrinčevi hiši jurišal prvi, svojo drznost pa je moral plačati z življenjem, ker so začeli tudi Italijani nabijati.

Prišla je noč. Bila je taka tema, da nisi videl niti meter daleč pred seboj. Med štropotanjem dežja se je razlegalo vpitje Italijanov in regljanje mitraljezov.

Okrog devete ure se je sovražniku že bližala pomoč in kar od dveh strani: iz Cerknice in iz Velikih Blok. V temi so zažarele luči dolge kolone njihove motorizacije. Naši borci so se morali umakniti.

Tako se je končala borba v Grahovem, iz katere so Italijani odpeljali okrog trideset mrtvih in ranjenih, medtem ko so imeli partizani samo eno žrtev.

Poraz v Grahovem je sovražno vojsko navdal s strahom, in temu primerno je bilo njeno nadaljnje početje. Hoteli so se maščevati in za vselej ukrotiti uporno dolino. Tako so nekaj dni po porazu začeli »očiščevalno akcijo«, v kateri so imeli prvo besedo njihovi topovi.

Grozeče so se v Cerknici dvignile cevi topov — namerili so jih proti vasem ob jezeru. Tišino jasnega jutra je pretrgalo strahotno grmenje. Merili pa niso najbolje, čeprav ne morem reči, da so bili Italijani slabi topničarji. Večina granat je priletela na zeljnike in tam so izkopale globoke jame. Nekatere pa so vendarle zadele; poškodovale so nekaj poslopij v Grahovem in zažgale nekaj skednjev v Žerovnici in na Otoku. Ljudi je začelo skrbeti.

Napadu topništva je sledil napad pehote. Kakor na fronti je korakala po dolini v dolgi strelski liniji, a se je kljub temu izogibala grmovja. Nad dolino so se vzdigovali oblaki dima, zasmrdelo je po zgoreli strešnici.

Potem ko se je vsa ta vojska vrnila v postojanke, je bila dolina precej časa svobodna. Življenje se je vrnilo v stare kolesnice, kosci so spet kosili, ribiči lovili, na policijske ure in druge okupatorske ukrepe so pozabili. Osvobodilna fronta je bila njihova edina oblast.

Ljudje v dolini so po borbi v Grahovem sicer dobro vedeli, da bodo morali preživeti še mnogo hudega, preden bo sovražnik za vselej zapustil našo domovino, toda plamenica upora je bila prižgana in ni nikdar več ugasnila.